

CRNA GORA

MINISTARSTVO FINANSIJA

Direktorat za ekonomsku politiku i razvoj

**Proljećna analiza makroekonomskih kretanja i
strukturnih reformi - 2014.**

Jun, 2014.

Sadržaj:

1	UVOD I REZIME.....	3
2	MAKROEKONOMSKI TRENDVI U PERIODU JANUAR-APRIL 2014.	5
2.1	MEĐUNARODNO OKRUŽENJE	5
2.2	REALNI SEKTOR.....	6
2.2.1	Bruto domaći proizvod u prvom kvartalu 2014. godine	6
2.2.1.1	Turizam	6
2.2.1.2	Industrijska proizvodnja.....	6
2.2.1.3	Poljoprivreda.....	7
2.2.1.4	Trgovina	7
2.2.1.5	Saobraćaj.....	7
2.2.1.6	Građevinarstvo	8
2.2.2	Inflacija	8
2.2.3	Zaposlenost i zarade	9
2.3	BANKARSKI SEKTOR I LIKVIDNOST.....	10
2.4	EKSTERNI SEKTOR.....	11
2.4.1	Platni bilans i spoljnotrgovinska razmjena.....	11
2.4.2	Strane direktne investicije	12
3	JAVNE FINANSIJE	14
3.1	JAVNE FINANSIJE U 2013. GODINI	14
3.2	Budžet Crne Gore u 2014.godini	15
3.2.1	Procjena Budžeta do kraja 2014. godine	16
3.3	DRŽAVNI DUG U 2014.GODINI	17
3.4	FISKALNI RIZICI U SREDNJEM ROKU	18
3.5	KVALITET JAVNIH FINANSIJA I INSTITUCIONALNI OKVIR	19
4	STRUKTURNE POLITIKE	20
4.1	SEKTOR PREDUZEĆA.....	20
4.1.1	Privatizacija i javno-privatna partnerstva	20
4.1.2	Biznis okruženje	21
4.1.2.1	Poreska politika.....	21
4.1.2.2	Unapređenje poslovnog ambijenta.....	21
4.1.2.3	Sektor malih i srednjih preduzeća.....	23
4.1.3	Mrežne industrije	24
4.1.3.1	Energetika	24
4.1.3.2	Transport	26
4.1.3.3	Informaciono društvo i telekomunikacije	27
4.2	FINANSIJSKI SEKTOR	27
4.2.1	Bankarski sektor	27
4.2.2	Nebankarski sektor	28
4.3	TRŽIŠTE RADA I SOCIJALNA ZAŠTITA.....	29
4.3.1	Tržište rada	29
4.3.2	Obrazovanje i istraživanje.....	31
4.3.3	Penzijfski i zdravstveni sistem	32

4.3.4	Socijalna zaštita	33
4.4	POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ.....	34
4.5	ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE	36
4.6	UPRAVLJANJE PROSTOROM	37
4.7	REGIONALNI RAZVOJ	38
4.8	ADMINISTRATIVNA REFORMA	38

1 UVOD I REZIME

Ministarstvo finansija dva puta godišnje priprema analize makroekonomskih trendova i strukturnih reformi, u kojima su prikazana kretanja u međunarodnom okruženju, makroekonomskim sektorima (BDP, cijene, tržište rada, monetarni, eksterni), javnim finansijama i strukturnim politikama u prethodnom periodu. Ovom Analizom dati su ekonomski trendovi u 2013. godini i četiri mjeseca 2014. godine. Osim analize ostvarenja, dokument sadrži projekcije osnovnih makroekonomskih i fiskalnih agregata za period do kraja godine koje su u skladu sa ovogodišnjim Smjernicama makroekonomske i fiskalne politike.

Projekcije kretanja ekonomske aktivnosti i indikatori povjerenja u EU, kao šireg okruženja Crne Gore, predviđaju i pokazuju oporavak. Indikatori povjerenja menadžera i potrošača rastu od novembra 2013. godine, što je znak očekivanja rasta ekonomske aktivnosti i povjerenja u buduća kretanja ekonomije. Ipak, indikatori koji prate rast ekonomske aktivnosti se nisu u potpunosti pretočili u snažniji oporavak, jer je EU u prvom kvartalu zabilježila blagi rast od 0,3%. Ova stopa odgovara godišnjoj stopi od 1,4%, što je ispod projekcija Evropske komisije (1,8%). Nezaposlenost je i dalje visokih 11,8%, a inflacija je ispod targetiranih vrijednosti (2%) i predstavlja podatak koji zabrinjava (0,7% u aprilu).

Crnogorska ekonomija je u 2013. godini ostvarila solidnu stopu rasta BDP-a od 3,5%. Prema preliminarnim podacima Monstat-a, crnogorska ekonomija je tokom 2013. godine bilježila kontinuirani rast, koji se kretao od 1,1% u prvom, 3,4% u drugom, 4,0% u trećem i 4,7% u posljednjem kvartalu. Procijenjeni bruto domaći proizvod u tekućim cijenama iznosio je 3.335,9 mil.€.

Indikatori aktivnosti realnog sektora pokazuju da je u 2013, u odnosu na 2012. godinu, ostvaren rast u većini oblasti. Industrijska proizvodnja je ostvarila rast od 10,6%, promet u trgovini na malo (tekuće cijene) veći je 11,3%, dolasci i noćenja turista bilježe rast od 3,6 i 2,8%, vrijednost izvršenih građevinskih radova veća je za 9,7%, a i većina vidova saobraćaja bilježi rast u odnosu na uporedni period (drumski, željeznički).

Na osnovu dostupnih indikatora za prvi kvartal 2014. godine procijenjeno je da je crnogorska ekonomija rasla oko 2,3% g-n-g. Ovaj rast podstaknut je rastom u sektorima vađenja ruda i kamena, prerađivačkoj industriji, građevinarstvu, maloprodaji i poslovanju s nekretninama uz dobru naplatu poreza na robe. Negativan uticaj na formiranje BDP-a očekivano je došao od sektora proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom (pad proizvodnje od 25%) zbog vrlo visoke osnove u prethodnoj godini. Do kraja 2014.godine je projektovana stopa rasta na istom nivou kao prethodne godine (3,5%). Izvori rasta su grane koje imaju komparativne prednosti, a to su: turizam i poljoprivreda, potpomognute snažnim impulsom od najavljenih investicione aktivnosti, koji će se materijalizovati kroz rast sektora građevinarstva, trgovine i transporta. Negativan uticaj proizvešće sektor proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom zbog izuzetno visoke osnove iz 2013. godine. Nastavlja se trend pada potrošačkih cijena i u 2014. godini. Godišnja stopa inflacije (CPI) u aprilu je iznosila -1,4%, što je pad od 1,0p.p. u odnosu na januar, dok je prosječna stopa u periodu januar-april 2014. godine iznosila -0,8%.

U period januar-april 2014 zaposlenost je rasla po stopi od 0,9% dok zarade nominalno blago padaju(1%), ali je zbog deflacije realna zarada na skoro istom nivou kao prethodne godine.

Kreditiranje nije na nivou koji bi bio zadovoljavajući za privredne subjekte, dok su visoke kamatne stope uticale na destimulisanje privrednih aktivnosti. Tako je kreditna aktivnost banaka u aprilu 2014 godine smanjena na mjesečnom nivou za 0,8%, dok je pad na godišnjem nivou iznosio 3,2%. U isto vrijeme depoziti rastu po stopi od 7,3%. Potencijalni rizik za očuvanje finansijske stabilnosti i prepreka rastu kreditne aktivnosti je i dalje visok nivo nekvalitetnih kredita (NPL), što zahtijeva produženje procesa konsolidacije banaka i obezbjeđenje rezervacija za kreditne gubitke. I pored visokog nivoa nekvalitetnih kredita, koji u aprilu iznosi 393,9 mil.€, došlo je do njihovog smanjenja na godišnjem

nivou od 18,1%. Pri tome, njihovo učešće u ukupnim kreditima je smanjeno i u aprilu ove godine iznosi 16,38%.

Spoljnotrgovinska pozicija Crne Gore u periodu januar – april 2014. je evidentno slabija, usljed dugoročno prisutnih negativnih promjena u segmentu izvozne proizvodnje metalske industrije, negativnog energetskog bilansa, kao i smanjene agregatne tražnje.

Eksterna robna razmjena bilježi brži pad izvoza od uvoza robe, koji je doprinio povećanju spoljnotrgovinskog deficita za 1,9% i njegovoj vrijednosti od 406,9 mil.€. Ukupna robna razmjena je iznosila 591,9 mil.€ i smanjena je za 9,1%, pod uticajem kretanja izvoza i uvoza robe. Ostvaren je izvoz u vrijednosti od 92,5mil.€, dok je uvoz iznosio 499,4mil.€, što je za 26,7% i 4,9% manje.

Mjere fiskalne politike u 2014. godini usmjerene su na konsolidaciju javnih finansija, održivost javnog duga i smanjenje budžetskog deficita. Komisija za suzbijanje sive ekonomije preduzima efikasne mjere na suzbijanju sive ekonomije, koje su usmjerene na unaprijeđenje poreske discipline i proširenje poreske baze.

Prihodi Budžeta u periodu januar-april 2014. godine kontinuirano rastu. U ovom periodu naplaćeno je 362,2 mil. €, što predstavlja rast od 11,9% u odnosu na isti period 2013. godine. Najveći doprinos povećanju prihoda ostvaren je kod prihoda od PDV-a, koji su u ovom periodu naplaćeni u iznosu 137,3 mil. € i povećani su u odnosu na isti period 2013. godine za 21,6%. Prihodi od PDV-a povećani su zbog povećanja osnovne stope PDV-a na 19%, sredinom 2013. godine, kao i zbog rasta ekonomske aktivnosti i smanjenja sive ekonomije. Takođe, porast u odnosu na prethodnu godinu bilježe doprinosi koji su naplaćeni u iznosu od 107,2 mil. €, što predstavlja rast od 11,8% u odnosu na isti period prošle godine. Na porast doprinosa uticalo je povećanje broja legalno zaposlenih lica, kao i smanjenje poreskog duga po ovom osnovu. Rast od 20,9% u odnosu na isti period 2013. godine ostvaren je kod naplate poreza na dobit pravnih lica.

Rashodi budžeta za prva četiri mjeseca 2014. godine izvršeni su u iznosu od 421,4 mi. € i u odnosu na 2013.godinu povećani su za 22,3 mil. € ili za 5,6%, uglavnom zbog povećanja rashoda za plaćanje garancija i kamata. U cilju racionalizacije budžetske potrošnje primjenjuju se mjere štednje. Imajući u vidu da se ove mjere primjenjuju od 2009. godine prostor za njihovo djelovanje je u velikoj mjeri smanjen. Takođe, vodi se računa da se pri tome ne ugrožava efikasno funkcionisanje cijelog sistema javnog sektora.

Deficit državnog Budžeta u 2014. godini planiran je u iznosu od 61,6 mil€ ili 1,7 %BDP-a prema ZOB-u za 2014.g. Međutim, procjena je da će se do kraja godine smanjiti na iznos od 51,4 mil. € ili 1,5% BDP-a na osnovu dinamike naplate prihoda za prva četiri mjeseca ove godine. Primarni suficit budžeta (deficit umanjen za rashode za kamate) procijenjen je u iznosu od 21,9 mil. €. **Državni dug na kraju aprila 2014.godine** iznosio je 1.990,2 mil.€ ili 56,6 % procijenjenog BDP-a i smanjen je za 0,4p.p. u odnosu na prethodni mjesec. Unutrašnji dug je iznosio 588,1 mil€ ili 16,7 % BDP, dok je dug prema nerezidentima 1.402,1 mil€ ili 39,9%BDP.

Proces evroatlanskih integracija nametnuo je ozbiljan pristup strukturnim reformama, koje je Crna Gora prepoznala kao uslov za prevazilaženje posljedica krize, a, na dugi rok, stvaranje konkurentnog sistema koji će obezbijediti održiv ekonomski rast i razvoj. S tim u vezi, kao odgovor na razvojni imperativ, sprovode se makroekonomske politike u pravcu jačanja konkurentnosti ekonomskog sistema, razvoja preduzetništva, sektora malog i srednjeg biznisa i njegove ravnomjernije regionalne alokacije. Istovremeno, strukturne transformacije su od ključnog značaja za alokaciju resursa u privredne grane koje Crnoj Gori obezbjeđuju komparativnu prednost (turizam, poljoprivreda, energetika i sl.), a koje, sa druge strane, imaju značajan multiplikativni efekat na društveno-ekonomski razvoj u cjelini. Razvojna šansa za crnogorsku ekonomiju, pored domaćih pokretača rasta, je i angažovanje inostranog kapitala u realizaciji većih infrastrukturnih projekata.

2 MAKROEKONOMSKI TRENDVI U PERIODU JANUAR-APRIL 2014.

2.1 MEĐUNARODNO OKRUŽENJE

Ekonomski sentiment Eurozone, mjeran kompozitnim indikatorom (ESI) kontinuirano raste od novembra 2013. godine, a u maju 2014. godine je dostigao vrijednost od 102,7 što ukazuje na rast povjerenja potrošača i menadžera u buduća kretanja ekonomije¹. U maju je ovaj indeks praktično stagnirao u EU (106,5, za 0,2 poena viši u odnosu na april). U eurozoni je porastao kao posljedica jačanja povjerenja potrošača, menadžera u industriji kao i menadžera u građevinarstvu. Indikatori uslužnih djelatnosti i maloprodaje ostaju stabilni. ESI je rastao u Španiji (0,4), Italiji (0,5), Njemačkoj (0,6) i naročito u Holandiji (1,3). Pad povjerenja je zabilježen u Francuskoj (0,4). Iako indikatori povjerenja rastu, snažniji rast ekonomske aktivnosti izostaje, dok je nezaposlenost i dalje na visokom nivou koji podriva socijalnu koheziju. Posljedice krize u Eurozoni i visoke stope nezaposlenosti su se pretočile u snažan rast povjerenja u euroskeptične stranke na izborima za evropski parlament završenim krajem maja 2014. godine.

Podaci pokazuju da je Eurozona u prvom kvartalu 2014. zabilježila rast BDP-a u odnosu na prethodni od svega 0,2%, kao i u IV kvartalu 2013, što je ispod očekivanja tržišta i kretanja indikatora povjerenja. Pri tome je Njemačka ekonomija rasla najače, Francuska stagnirala, a Italija zabilježila kontrakciju. EU je u istom periodu zabilježila rast ekonomije od 0,3%, dok je u prethodnom kvartalu taj rast bio 0,4%². U Eurozoni je najviše padala aktivnost u Holandiji (1,4), Estoniji (1,2), Kipru (0,7) i Portugalu (0,7). U Finskoj je taj pad bio 0,4% i u Italiji 0,1. Rast je bio najači u Njemačkoj (0,8), Španiji i Belgiji po 0,4%. Ovaj rast odgovara godišnjem rastu od 0,9% u Eurozoni i 1,4% u Evropskoj uniji. Prolječnim projekcijama Evropske komisije prikazan je godišnji rast BDP-a od 1,2% u Eurozoni i 1,6% u Evropskoj uniji.

Stopa inflacije u Eurozoni je u aprilu 2014. godine zabilježila blagi rast u odnosu na mart (0,5%) i iznosila je 0,7%. Negativne stope su zabilježene u Grčkoj (-1,6%), Bugarskoj (-1.3 %), Kipru (-0.4 %), Mađarskoj i Slovačkoj (obje -0.2 %), Hrvatskoj i Portugalu (obje -0.1 %). Najviše su rasle cijene u Austriji i Rumuniji (po 1,6%), Finskoj (1,3%) i Njemačkoj (1,1%). **Stopa nezaposlenosti** ostaje nepromijenjena u posljednja četiri mjeseca zaključno sa martom 2014. godine kad je iznosila 11,8% ili 18,9 miliona nezaposlenih. Među zemljama članicama najniža stopa je zabilježena u Austriji (4.9 %), Njemačkoj (5.1 %) i Luksemburgu (6.1 %), a najveća u Grčkoj (26.7 % u januaru 2014) i Španiji (25.3 %).

Kao otvorena ekonomija, Crna Gora se suočava sa posljedicama kretanja prenesenih iz neposrednog i šireg okruženja. Obim trgovinske razmjene Crne Gore sa zemljama EU, koja čini ¾ ukupne razmjene, bankarski sektor koji je u većinskom stranom vlasništvu i priliv investicija iz evropskih zemalja, čine našu ekonomiju vrlo osjetljivom na negativna kretanja u okruženju. Kriza u Ukrajini, kao i katastrofalne poplave u Srbiji, Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj mogu imati negativan uticaj na našu ekonomiju, jer su pomenute zemlje naši značajni trgovinski partneri. Turisti iz Srbije, Rusije i Ukrajine ostvarili su preko 50% noćenja turista u prethodnoj godini. U 2013. godini SDI iz Rusije su učestvovala sa 28%, dok je u periodu januar-mart 2014. godine priliv SDI iz Rusije činio 26% ukupnih neto priliva.

¹ Svaka vrijednost preko 100 indeksnih poena ukazuje na pozitivna očekivanja.

² Podaci o rastu ekonomske aktivnosti rade se na osnovu sezonski prilagođenih podataka.

2.2 REALNI SEKTOR

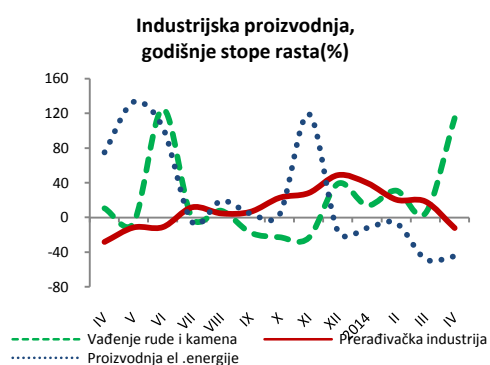
2.2.1 Bruto domaći proizvod u prvom kvartalu 2014. godine

Na osnovu dostupnih indikatora za prvi kvartal 2014. godine procijenjeno je da je crnogorska ekonomija rasla oko 2,3% g-n-g³. Ovaj rast podstaknut je rastom u sektorima vađenja ruda i kamena, prerađivačkoj industriji, građevinarstvu, maloprodaji i poslovanju s nekretninama uz dobru naplatu poreza na robe. Očekivano negativan uticaj na formiranje BDP-a došao je od sektora proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom (pad proizvodnje od 25%) što je posljedica vrlo visoke osnove u prethodnoj godini. U formiranju godišnjeg BDP-a prvi kvartal učestvuje sa oko 19%, stoga se do kraja godine očekuje dostizanje projektovane stope rasta od 3,5%, čemu će doprinijeti ubrzani rast i dobri rezultati u turističkoj sezoni, posebno u trećem kvartalu. Očekuje se pozitivan uticaj na rast ekonomske aktivnosti kroz direktne i multiplikativne efekte izvođenja najavljenih investicija, tokom cijelog investicionog ciklusa.

2.2.1.1 Turizam

Nastavlja se trend pozitivnih rezultata u sektoru turizma. Crnu Goru je u prošloj godini posjetilo 1,49 mil. turista i ostvareno 9,41 mil. noćenja, što je, u odnosu na 2012. godinu, rast od 3,6 i 2,8%, respektivno. Prema podacima Centralne banke, prihodi od turizma u 2013. godini iznosili su 665,6 mil.€, što je 3,5% više nego prethodne 2012. godine. Turistički promet u aprilu 2014, g-n-g, bilježi rast dolazaka i noćenja turista od 11,1 i 2,1%, dok je u periodu januar-april g-n-g, ostvaren rast dolazaka i noćenja od 5,6 i 5,8%, respektivno. U strukturi noćenja 79,7% čine strani turisti, koji su ostvarili 7,1% više noćenja nego u istom periodu prošle godine. Gledano prema vrstama smještaja, rast noćenja turista u ovom periodu zabilježen je u kolektivnom smještaju (4,9%), dok je individualni smještaj zabilježio pad noćenja od 1,5%. Očekuje se da nastavak blagog trenda rasta dolazaka i noćenja turista, pri čemu se još uvijek ne može procijeniti hoće li i u kojoj mjeri ukrajinsko-ruski sukob uticati na dolazak turista iz ovih zemalja. Značaj ovih emitivnih tržišta je veliki imajući u vidu da su u 2013. godini turisti iz Rusije i Ukrajine činili oko 1/3 turista u Crnoj Gori.

2.2.1.2 Industrijska proizvodnja

Industrijska proizvodnja u 2013. godini bilježi rast, usljed povećane proizvodnje električne energije.

Ukupna industrijska proizvodnja u 2013. godini veća je za 10,6% g-n-g, što je rezultat visokog rasta u sektoru "snabdijevanje el.energijom, gasom i parom" (38,7%), dok su sektori "prerađivačka industrija" i "vađenje rude i kamena" ostvarili pad od 5,0 i 1,4%, respektivno. Povoljni vremenski uslovi (obilne padavine) uticali su na visok rast proizvodnje električne energije (40,3% u odnosu na prethodnu godinu i 21,2% u odnosu na plan za 2013.godinu).

U periodu januar-april 2014.godine, industrijska proizvodnja je ostvarila pad od 11,1%, što je dominantno opredijeljeno padom proizvodnje električne energije od 30,4%(visoka osnova iz prethodne godine). Proizvodnja u sektorima „vađenje rude i kamena“ i “prerađivačka industrija” bilježi rast za prva četiri mjeseca 2014. od 32,5 i 13,3% g-n-g, što je ublažilo pad ukupne industrijske proizvodnje u ovom periodu. Rast u sektoru “vađenje rude i kamena”(32,5%) je opredijeljen visokim

³ Godišnja promjena, prvi kvartal 2014. u odnosu na prvi kvartal 2013.

rastom u oblasti "ostalo rudarstvo"(58,3%), dok je rast u sektoru "prerađivačka industrija"(13,3%) rezultat povećane proizvodnje prehrambenih proizvoda(35,6%), pića(10,2%), farmaceutskih proizvoda (144,8%), proizvoda od ostalih nemetalnih minerala (17,5%), koji čine 27,5% ukupne industrijske proizvodnje ili 53,7% prerađivačke industrije. Proizvodnja osnovnih metala (aluminijum i čelik) bilježi kontinuirani pad (12,7% za četiri mjeseca 2014.) i smanjenje učešća u prerađivačkoj industriji (sa 35,6% u 2012. na 23,4% u 2013). Kretanje industrijske proizvodnje do kraja godine zavisiće prevashodno od razrješenja problema u KAP-u (prihvaćena je ponuda jedinog ponuđača i očekuje se potpisivanja Ugovora o kupoprodaji imovine KAP-a).

2.2.1.3 Poljoprivreda

U prvom kvartalu 2014.godine vrijednost otkupa i prodaje proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva bilježi rast od 3,0% g-n-g, od čega je zabilježen rast vrijednosti prodaje iz sopstvene proizvodnje poslovnih subjekata za 6,6% i rast vrijednosti otkupa poljoprivrednih proizvoda od individualnih proizvođača za 1,9%.

Vrijednost otkupa i prodaje proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva od strane poslovnih subjekata i zemljoradničkih zadruga u prvom kvartalu 2014. godine iznosila je 5,0 mil.€, od čega je vrijednost prodaje iz sopstvene proizvodnje 1,26 mil.€ ili 25,1%, dok je vrijednost otkupa od individualnih poljoprivrednih proizvođača iznosila 3,75 eura ili 74,9%.

U strukturi vrijednosti otkupa i prodaje proizvoda poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u prvom kvartalu 2014. stoka po vrstama i kategorijama učestvuje 29,5%, sirovo kravlje mlijeko učestvuje 26,9%, kokošija jaja učestvuju 15,6%, svježe povrće 8,3%, svježa riba 6,5%, svježe voće 6,2%, ostali proizvodi 3,2%, industrijsko bilje 3,1%, žita 0,6% i prerađevine voća i grožđa 0,1%.

Napominjemo da pomenuti indikator pokriva oko 7% vrijednosti bruto proizvodnje u poljoprivredi pa se ne može smatrati reprezentativnim za utvrđivanje kretanja aktivnosti u ovoj grani. Prema podacima Monstata, u periodu januar-april 2014. godine g-n-g, došlo je do pada zaposlenosti u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva za 1,8%. Ovaj pokazatelj se odnosi samo na zaposlene u kompanijama i lica koja su registrovana u Poreskoj upravi, a oni čine oko ¼ ukupnog broja zaposlenih (Anketa o radnoj snazi).

2.2.1.4 Trgovina

Promet u trgovini na malo tokom 2013.godine bilježi kontinuirani rast. Promet u tekućim cijenama u 2013. godini veći je za 11,3% g-n-g, što je dominantno rezultat većeg obuhvata usljed reklasifikacije velikog trgovačkog lanca iz veleprodaje u maloprodaju. U prvom kvartalu 2014.godine, promet u trgovini na malo u tekućim cijenama veći je za 1,8% g-n-g. Rast u stalnim cijenama iznosio je 3,2%, što je rezultat pada cijena robe u maloprodaji. U strukturi prometa po djelatnostima, najveće učešće (64,2%) ima promet u nespecijalizovanim prodavnicama, koji nakon kontinuiranog rasta tokom 2013. godine, u 2014. bilježi negativne godišnje stope rasta, dok je rast prometa zabilježen u trgovini hranom, pićem i duvanom, farmaceutskim i kozmetičkim preparatima i motornim gorivima.

2.2.1.5 Saobraćaj

Rast ekonomske aktivnosti u 2013. godini, podstaknuo je rast većine vidova saobraćaja, a trend rasta nastavljen je i u I kvartalu 2014. godine.

Stope rasta u oblasti saobraćaja, u 2013. godini i I kvartalu 2014- u %, period na period

	2013.		Q1 2014.	
	roba	putnici	roba	putnici
Željeznički	53,6	18,1	49,1	49,4
Vazdušni	-	-3,5	-	-13,0
Promet na aerodromima	-	14,1	-	5,1
Drumski	71,9	8,6	55,1	31,2
Pretovar	43,5	-	-27,0	-

Najveći rast zabilježen je u oblasti drumskog i željezničkog saobraćaja, zatim kod potrošenih minuta mobilne telefonije, prometa putnika na aerodromima i pretovara robe u lukama. Pad aktivnosti u 2013. godini i I kvartalu 2014. godine zabilježen je kod potrošenih minuta fiksne telefonije i prevoza putnika u vazdušnom saobraćaju. Očekuje se da će se uspostavljeni trend rasta u ovoj oblasti nastaviti do kraja godine.

2.2.1.6 Građevinarstvo

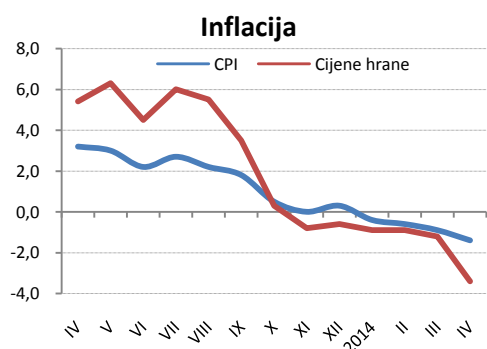
Nakon blagog rasta građevinske aktivnosti u 2013. godini, rast se nastavlja i u I kvartalu 2014., što ukazuje na izvjesnost jačanja građevinske aktivnosti u narednom periodu. Vrijednost izvršenih građevinskih radova u 2013. veća je za 9,7%, izvršeni efektivni časovi rada veći su za 31,5%, dok je prosječan broj zaposlenih na gradilištima porastao za 27,3%, u odnosu na 2012. godinu. Vrijednost izvršenih građevinskih radova u 2014. povećana je za 30,3%, dok su izvršeni efektivni časovi na građevinskim radovima manji za 13,2%, u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Povećanje izdatih građevinskih dozvola u I kvartalu 2014. od 31,2% u odnosu na isti period prethodne godine, ukazuje na izvjesnost jačanja građevinske aktivnosti posebno od realizacije najavljenih projekata u oblasti turizma, energetike i infrastrukture.

Stope rasta u sektoru građevinarstva, u 2013. godini i I kvartalu 2014-u %, period na period

Indikatori	2013.	Q1 2014.
Vrijednost izvršenih građevinskih radova	9,7	30,3
Izvršeni efektivni časovi rada	31,5	-13,2

Izvor: Zavod za statistiku

2.2.2 Inflacija

Inflacija je tokom 2013. godine bila pod dominantnim uticajem pada cijena hrane i goriva, uz rast cijena električne energije, akciza na duvan i PDV-a⁴, zabilježeno je značajno smanjenje u odnosu na prethodnu godinu. Godišnja stopa inflacije (CPI), imala je trend pada i kretala se od 4,2% u januaru do 0,3% u decembru, dok je prosječna stopa inflacije, u periodu januar-decembar, iznosila 2,2%. Najveći uticaj na smanjenje godišnje stope inflacije, imao je pad cijena u grupi „hrana i bezalkoholna pića“, koje čine 38,6% ukupne potrošnje domaćinstava (godišnja stopa rasta

kretala se od 7,1% u januaru do -0,6% u decembru).

Trend pada potrošačkih cijena nastavlja se i u 2014. godini. Godišnja stopa inflacije (CPI) u aprilu je iznosila -1,4%, što je pad od 1,0 p.p. u odnosu na januar, dok je prosječna stopa u periodu januar-april 2014. godine iznosila -0,8%. Na pad agregatnog nivoa cijena najviše su uticali pad cijena u

⁴ Osnovna stopa PDV je 1.jula 2013. povećana sa 17 na 19%.

grupama "hrana i bezalkoholna pića"(3,4%), "odjeća i obuća" (3,9%) i "komunikacije" (4,3%). Godišnja stopa inflacije, mjerena harmonizovanim indeksom potrošačkih cijena, takođe, bilježi pad od početka godine i u aprilu je iznosila -0,8%.što je za 0,9 p.p. niže u odnosu na januar. Najveći pad cijena ostvaren je u grupama „hrana i bezalkoholna pića“ (3,4%), "odjeća" (3,9%), "komunikacije" (4,3%) i "rekreacija i kultura" (2,7%)., dok je najveći rast zabilježen u grupi "alkoholna pića i duvan" (7,0%).

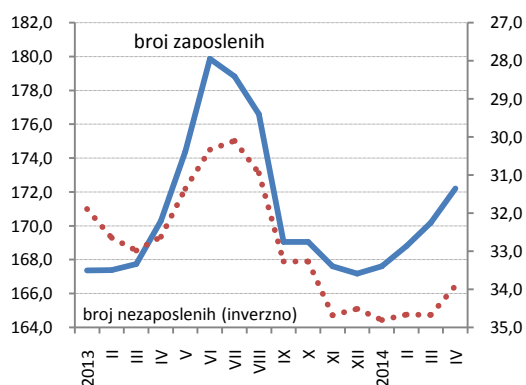
Pad inflacije prisutan je i u zemljama regiona, dok je u zemljama Evropske unije i Euro zone inflacija stabilna. U Srbiji je u aprilu zabilježana neuobičajeno niska inflacija od 2,1%, dok je u Hrvatskoj registrovana deflacija od 0,5%. Za razliku od regiona, u zemljama Evropske unije i Euro zone inflacija je od početka godine bila bez većih kolebanja i u aprilu je iznosila 0,8 i 0,7%, respektivno.

Proizvođačke cijene su u aprilu 2014. godine niže za 0,2% u odnosu na april 2013, dok je u periodu januar-april pad cijena iznosio 0,7%. Gledano po sektorima, od početka godine, rast cijena je zabilježen u sektoru "vađenje rude i kamena"(4,3%), dok je u sektorima "prerađivačka industrija" i "snabdijevanje el.energ, gasom i parom" zabilježen pad cijena od 1,3 i 0,6%.

Vrijednost minimalne potrošačke korpe⁵ za april 2014. iznosila je 790,2 €, i manja je za 2,0% u odnosu na april prošle godine. Na pad vrijednosti potrošačke korpe dominantno je uticao pad cijena prehrambenih artikala od 5,2%.

Projektovana stopa inflacije u 2014. godini iznosi 1.8%. Prilikom projektovanja, uz pretpostavku stabilizacije cijena hrane i energenata, predviđene su i mjere koje će uticati na rast cijena pića i duvana (povećanje poreskih opterećenja) i najavljeni rast cijena električne energije. Na blagi rast projektovane stope inflacije može uticati rast cijena hrane zbog elementarnih nepogoda koje su zadesile region.

2.2.3 Zaposlenost i zarade

Indikatori tržišta rada tokom 2013. godine bilježe oporavak, uz blagi rast stope aktivnosti stanovništva, značajan rast stope zaposlenosti, ali i povećanje broja nezaposlenih od 6,6%. Aktivno stanovništvo (ARS) u 2013. godini je povećano na 250,9 hiljada, a stopa aktivnosti 50,1%, dok je u 2012. iznosila 50,0%. Stopa zaposlenosti, po ARS-u, je povećana sa 39,0% u 2012, na 40,9% u 2013. godini. Broj zaposlenih u 2013. godine (prema administrativnim izvorima) je iznosio 171.474, a povećan je u odnosu na prethodnu godinu za 3,0%, ali povećan je i broj nezaposlenih za 6,6%.

Prva četiri mjeseca 2014. karakteriše povećanje broja oglašanih slobodnih radnih mjesta, rast izdatih radnih dozvola, rast broja zaposlenih, uz stopu nezaposlenosti od 14,6% (ZZZ), dok prema ARS stopa nezaposlenosti u I kvartalu iznosi 19,5%. Broj zaposlenih, u periodu januar-april 2014, g-n-g, povećao se za 0,9%, a najveći porast je zabilježen u administrativnim i pomoćnim uslužnim djelatnostima 69,5%, poslovanju s nekretninama 15,8%, ostalim uslužnim djelatnostima 12,3% i građevinarstvu 6,9%, dok je u devet sektora zabilježen pad od čega najviše u prerađivačkoj industriji

⁵ Vrijednost minimalne potrošačke korpe obuhvata obuhvata 130 prehrambenih artikala, minimalno potrebne neprehrambene artikale i imputiranu rentu (Procijenjena vrijednost zakupnine za domaćinstvo koje stanuje u vlastitom stanu).

8,3%, finansijskoj djelatnosti i djelatnosti osiguranja 5,7% i trgovini 5,6%. U aprilu je broj nezaposlenih (prema podacima Zavoda za zapošljavanje) iznosio 33.906. Stopa nezaposlenosti u aprilu 2014. iznosila je 14,6%, a povećana je u odnosu na april 2013. kada je iznosila 14,1%. Stopa nezaposlenosti (po ARS-u) je sa 20,6% u četvrtom kvartalu 2013 smanjena na 19,5% u prvom kvartalu 2014. Za četiri mjeseca 2014. broj oglašanih slobodnih radnih mjesta je iznosio 10.555 (povećanje od 10,2% u odnosu na isti period prethodne godine), dok je istovremeno izdato 7.697 radnih dozvola (7,9% više).

Prosječna zarada u 2013. godine iznosila je 726€ (1,6% manje nego u 2012), a prosječna neto zarada 440€. U periodu januar-april 2014. u odnosu na isti period 2013. zarade su smanjene za 0,5%, neto zarade za 1,0%, dok su realne neto zarade manje 0,2%, što ukazuje da se uticaj krize preliva preko zarada, tako da se smanjuje raspoloživi dohodak za finalnu potrošnju. Prosječna penzija u aprilu u Crnoj Gori iznosila je 275,32 € ili 58,1% prosječne neto zarade, a potrebna sredstva za isplatu iznosila su 32,12 mil. €.

2.3 BANKARSKI SEKTOR I LIKVIDNOST

Pozitivna monetarna kretanja su uticala na očuvanje stabilnosti i solventnosti bankarskog sistema tokom 2013 godine. Banke su iskazale pozitivan finansijski rezultat na agregatnom nivou i pored izraženog problema nekvalitetne aktive i nelikvidnosti realnog sektora.

Bilansna suma banaka je krajem decembra iznosila 2.958.9 mil.€ i bila je veća za 5,4% u odnosu na kraj prethodne godine, dok je ukupan kapital povećan za 37,6% ili 108,5 mil.€ u posmatranom periodu. Ukupni krediti su ostvarili rast od 3,0%, pri čemu se stvarna kreditna aktivnost realizovala kroz 807,6 mil.€ novoodobrenih kredita, što je za 104,1 mil.€ više u odnosu na isti period prethodne godine. Tokom 2013. godine nastavljena je pozitivna tendencija kretanja ukupnih depozita, koji na godišnjem nivou bilježe rast od 6,0%.

Kreditiranje, kao osnovna aktivnost banaka nije na adekvatnom nivou, koji bi bio zadovoljavajući za privredne subjekte, dok su visoke kamatne stope uticale na destimulisanje privrednih aktivnosti. Tako je kreditna aktivnost banaka u aprilu 2014 godine smanjena na mjesečnom nivou za 0,8%, dok je pad na godišnjem nivou iznosio 3,2%. Zaduženost po glavi stanovnika, mjerena odnosom ukupnih kredita stanovništva i broja stanovnika, iznosi 1431 €, dok je dug po zaposlenom 5153 €.

Ukupni depoziti banaka su sa iznosom od 2.094,8 mil.€ neznatno smanjeni za 0,5 % u odnosu na prethodni mjesec, dok su ostvarili rast od 7,3 %, posmatrano u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Rastu ukupnih depozita najviše su doprinijeli sektor stanovništva i privrede, čija deponovana sredstva bilježe rast na godišnjem nivou od 7,1% i 8,8% , respektivno. Obavezna rezerva banaka, kao jedini instrument preko koga Centralna banka Crne Gore može djelovati na monetarna kretanja, krajem aprila ove godine je iznosila 195,9 mi.€ i smanjena je za 0,5% u odnosu na kraj prethodne godine.

Jedan od potencijalnih rizika za očuvanje finansijske stabilnosti i prepreka rastu kreditne aktivnosti je i dalje visok nivo nekvalitetnih kredita (NPL), što zahtijeva produženje procesa konsolidacije banaka i obezbjeđenje rezervacija za kreditne gubitke. I pored visokog nivoa nekvalitetnih kredita, koji u martu iznosi 393,9 mil.€, došlo je do njihovog smanjenja na godišnjem nivou od 15,4%. Pri tome, njihovo učešće u ukupnim kreditima je smanjeno i u martu ove godine iznosi 16,38%.

Restriktivna kreditna politika banaka se odrazila na povećanje likvidnosti banaka, što je uticalo na kretanje parametara likvidnosti i solventnosti iznad propisanog nivoa. Međutim, nelikvidnost realnog sektora je i dalje zabrinjavajuća. Ukupan iznos duga je bio 488,9 mil.€, i povećan je u odnosu na prethodni mjesec za 1,48%, a na godišnjem nivou za 13,5%. Koncentracija duga je bila relativno

velika, tako da je 10 najvećih dužnika, odnosno 0,07% od ukupno evidentiranih dužnika učestvovalo sa 21, 67% u ukupnom iznosu blokade, što znači da je njihova blokada iznosila 105,9 mil.€.

U narednom periodu, aktivnosti Centralne banke će biti usmjerene na poboljšanje kvaliteta aktive, odnosno smanjenje nekvalitetnih kredita, koji predstavljaju jedan od glavnih rizika za finansijsku stabilnost, kao i dalje usklađivanje zakonske regulative sa relevantnim propisima EU.

2.4 EKSTERNI SEKTOR

2.4.1 Platni bilans i spoljnotrgovinska razmjena

Eksterna tražnja za izvozom iz Crne Gore, u kombinaciji sa padom domaće potrošnje, imali su za rezultat značajano smanjenje deficita tekućeg računa u 2013. Povećanje izvoza i pad uvoza su doprinijeli smanjenju trgovinskog deficita za 4,2 procenta BDP-a i bilansa tekućeg računa za 4,1 procenta BDP-a u 2013. Deficit tekućeg računa platnog bilansa bilježio je pad od 17,1% u odnosu na 2012. i iznosio 486,9 mil.€ (14,6% BDP-a). Većina deficita tekućeg računa je finansirana direktnim stranim investicijama SDI (66,5%) i kreditnim zaduživanjem u inostranstvu. Neto priliv SDI bilježi nominalni pad od 29,8%, uz istovremeno smanjenje učešća sa 15,3 % BDP-a u 2012, na 10,1% BDP-a u 2013. Pad priliva SDI ukazuje na smanjenu mogućnost finansiranja deficita, tako da se traže dugoročna rješenja za smanjivanje i prilagođavanje deficita, kroz sprovođenje strukturnih reformi u ekonomiji u cilju poboljšanja spoljne pozicije Crne Gore.

Na računu roba su evidentna pozitivna kretanja za 2013, uz kvartalne oscilacije rasta izvoza i pada uvoza, koje su u velikoj mjeri zavisile od eksterne tražnje i konjunktura u proizvodnji električne energije. Trgovinski deficit je bio za 4,3% manji i iznosio 1.330,0 mil.€ ili 39,9% BDP, kao rezultat rasta izvoza od 2,8% i pada uvoza za 2,7%. Smanjenje trgovinskog deficita posljedica je poboljšanja salda energetike (obim proizvodnje povećan za 40,3%), pri čemu je izvoz električne energije povećan za 57,3mil.€, dok je uvoz smanjen za 52,0mil.€.

Suficit na računu usluga iznosio je 646,8 mil.€, uz povećanje od 5,6% u odnosu na 2012. Putovanja i turizam su najznačajnije stavke prihodne strane računa usluga, sa rastom od 3,5% i učešćem od 62,9% u ukupnim prihodima od usluga. Na računima faktorskih dohodaka i tekućih transfera ostvaren je suficit u iznosu od 196,3 mil.€ ili 3,7% više nego u 2012.godini. Na kapitalno - finansijskom računu u 2013., ostvaren je neto priliv u iznosu od 236,4 mil. €. Najveći neto priliv ostvaren je po osnovu stranih direktnih investicija 323,9 mil.€ i portfolio investicija 42,0 mil.€, dok je ostvaren neto odliv po osnovu ostalih investicija 54,6mil.€.

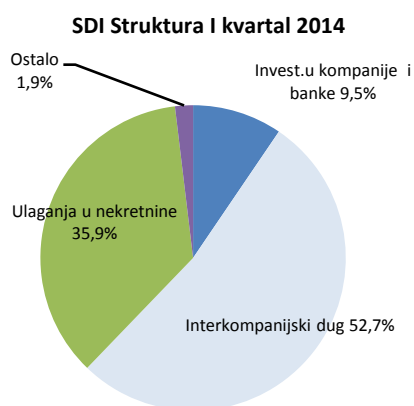
Spoljnotrgovinska pozicija Crne Gore u periodu januar – april 2014. je evidentno slabija, usljed dugoročno prisutnih negativnih promjena u segmentu izvozne proizvodnje metalske industrije, negativnog energetskog bilansa, kao i smanjene agregatne tražnje. Eksterna robna razmjena bilježi brži pad izvoza od uvoza robe, koji je doprinio povećanju spoljnotrgovinskog deficita za 1,9% i njegovoj vrijednosti od 406,9 mil.€. Ukupna robna razmjena je iznosila 591,9 mil.€ i smanjena je za 9,1%, pod uticajem kretanja izvoza i uvoza robe. Ostvaren je izvoz u vrijednosti od 92,5mil.€, dok je uvoz iznosio 499,4mil.€, što je za 26,7% i 4,9% manje, respektivno. Pokrivenost uvoza izvozom roba ostvarila je pad od 5,5 procentnih poena i iznosila 18,5%. Na smanjenje **izvoza** roba prvenstveno je uticalo smanjenje izvoza vodećih izvoznih proizvoda (aluminijum, gvožđe i čelik) za 29,0 i 68,0%,respektivno. Nastavlja se negativan trend u izvozu navedenih kategorija, prisutan od početka 2012, čime se potvrđuje činjenica da je crnogorski izvoz veoma osjetljiva kategorija, zbog visoke zavisnosti od proizvoda metalske industrije. Istovremeno, i izvoz električne energije bilježi pad od 49,0%, usljed smanjenja proizvodnje električne energije. Na smanjenje vrijednosti **uvoza** uticao je pad uvoza mašina i transportnih sredstava (12,0%); mineralnih goriva i maziva (13,0%) i hrane i živih životinja (5,0%), koji istovremeno imaju najveći udio u strukturi robnog uvoza. Posmatrano po

grupacijama zemalja, na zemlje CEFTA-e se odnosi 42,2% ukupnog izvoza i 39,1% ukupnog uvoza. Crnogorski izvoznici koriste prednosti koje im pruža Sporazum o slobodnoj trgovini, što ima pozitivan efekat na trgovinske tokove.

Relativno skroman rast produktivnosti u 2013, nije bio dovoljan da generiše značajniju izvoznu komponentu agregatne ponude. Podaci pokazuju određena strukturna poboljšanja u saldu trgovinske razmjene i tekućeg računa, tako da se procjene za 2014. zasnivaju na konzervativnom pristupu koji ne predviđa radikalnije promjene u odnosu na 2013. U uslovima kriznog prilagođavanja, fiskalna stabilizacija i pad realnih plata, uz investicionu recesiju doveli su do smanjenja agregatne tražnje, što je opredijelilo projekciju parametara za 2014.

	2013	2014 (procjena)
Bruto domaći proizvod - nominalni	3.336.000,00	3.516.000,00
A. TEKUĆI RAČUN (1+2+3+4)	-486.932,68	-502.887,84
1. Robe**	-1.330.031,50	-1.413.295,79
1.1. Izvoz, f.o.b.	402.825,37	409.560,55
1.2. Uvoz, f.o.b.	1.732.856,86	1.822.856,33
2. Usluge	646.840,03	696.741,47
2.1. Prihodi	1.057.723,24	1.129.794,64
2.2. Rashodi	410.883,21	433.053,17
3. Dohodak	65.544,38	72.399,13
3.1. Prihodi	212.668,04	227.461,12
3.2. Rashodi	147.123,66	155.061,99
4. Tekući transferi	130.714,41	141.267,35
4.1. Prihodi	184.012,36	197.441,09
4.2. Rashodi	53.297,95	56.173,74
B. KAPITALNI I FINANSIJSKI RAČUN	486.932,59	502.887,84
B1. KAPITALNI RAČUN	2.566,00	2.704,45
B2. FINANSIJSKI RAČUN	233.867,59	246.486,35
1. Direktne investicije	323.878,69	341.354,15
2. Portfolio investicije	41.991,60	44.257,33
3. Ostale investicije	-54.613,81	-57.560,60
4. Promjena rezervi CBCG	-77.388,87	-81.564,53
C. NETO GREŠKE I OMAŠKE	250.499,00	253.697,04

2.4.2 Strane direktne investicije

Crna Gora je u 2013. godini uspjela da zadrži najviši priliv SDI (9,7% BDP-a), u konkurenciji sa šest zemalja jugoistočne Evrope, iako je zabilježen pad učešća SDI u BDP-u od 5p.p. u poređenju sa 2012.(14,7%). Ukupan priliv SDI u 2013. iznosio je 479,2 mil.€ ili 36,6 % manje nego u 2012.godini, pri čemu je ostvaren manji priliv po osnovu vlasničkih ulaganja (36,6 %), a istovremeno je zabilježeno povećanje priliva po osnovu kredita između vlasnički povezanih kompanija (16,2 %). Posmatrano na mjesečnom nivou, u decembru je ostvaren najveći priliv SDI u 2013. godini (72,9 mil.€). Ukupan odliv SDI iznosio je 155,3 mil.€, što je za 9,8% manje nego u 2012. Neto priliv SDI u 2013. godini iznosio je 323,9 mil.€, što je za 29,8% manje u poređenju sa 2012.

Početak 2014. obilježio je trend rasta priliva SDI i nagovijestio blagi opravak nakon perioda naizvjesnosti na svjetskom finansijskom tržištu i zemljama eurozone. Prema preliminarnim podacima

CBCG, za prvi kvartal 2014. neto priliv SDI iznosio je 78,0 mil.€, što je za 19% više u poređenju sa uporednim podacima iz predhodne godine. Takođe, neto priliv u martu tekuće godine iznosio je 32,1 mil.€ i veći je za 11,2% od neto priliva u februaru (28,8mil.€) iste godine. U periodu januar – mart 2014, ostvaren je ukupan priliv SDI u iznosu od 104,8 mil.€, što je za 28,3% više u poređenju sa 2013.(81,6mil.€). U strukturi priliva SDI, vlasnička ulaganja su učestvovala sa 45,4% (više za 22,7%), pri čemu, investicije u preduzeća i banke 9,5% (više oko 3 puta), investicije po osnovu ulaganja u nekretnine 35,9% (više za 2,1%), u odnosu na 2013. Nastavlja se trend rasta priliva SDI u formi interkompanijskog duga, sa učešćem od 52,7%, (više za 35,5%), dok je priliv po osnovu ostalih SDI iznosio 1,9% (76,1% više). Ukupan odliv SDI, u periodu januar – mart 2014, iznosio je 26,8 mil.€, što je za 66,5% više u odnosu na 2013. U strukturi odliva, najveći dio se odnosio na smanjenje obaveza po osnovu interkompanijskog duga 25,0 mil.€ ili 93,3%.

3 JAVNE FINANSIJE

Nakon 2013, koju karakteriše rast ekonomske aktivnosti i poboljšanje fiskalnih parametara, u 2014. nastavljen je trend povećanja prihoda i poboljšanja poreske discipline. Konsolidacija javnih finansija, obezbjeđenje fiskalne stabilnosti uz održivi nivo javnog duga, predstavljaju prioritete fiskalne politike Crne Gore, čime se stvaraju uslovi za dinamičan i održiv privredni rast. U cilju unaprijeđenja sistema javnih finansija i usklađivanja sa evropskim standardima usvojen je Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti⁶. Njime se uvodi institut numeričkih fiskalnih pravila, srednjeročni budžetski okvir, fiskalna strategija, inspekcijski nadzor, kao i odgovarajuće kaznene mjere. Smjernicama makroekonomske i fiskalne politike za period od 2014-2017. godine utvrđeni su limiti budžetske potrošnje u srednjem roku. U skladu sa fiskalnim kriterijumima predviđeno je ostvarenje primarnog suficita (deficit umanjen za kamate).

Osnovni fiskalni pokazatelji - u % BDP-a:

Fiskalni okvir (u % BDP-a)		Ostvarenje	Procjena
		2013.	2014.
Fiskalni pokazatelji	Izvorni javni prihodi	42,9	42,8
	Javna potrošnja	45,2	42,3
	Deficit/Suficit	-2,3	0,5
	Kamate	2,1	2,2
	Primarni deficit/suficit	-0,2	2,7
	Državni dug	58,0	58,1

Izvor: Smjernice makroekonomske i fiskalne politike 2014-2017.

3.1 JAVNE FINANSIJE U 2013. GODINI

Politika javnih finansija u 2013. godini bila je usmjerena je na konsolidaciju javnih finansija, održivost javnog duga i smanjenje deficita javne potrošnje. Već početkom 2013. godine uveden je set kriznih mjera fiskalnog prilagođavanja sa ciljem zaustavljanja trenda pogoršanja fiskalnih parametara, tj. pada prihoda. Uspješnom primjenom ovih mjera, u 2013. godini prihodi su povećani i bili su iznad planiranih, odnosno prihoda ostvarenih u 2012, što se pozitivno odrazilo na fiskalnu konsolidaciju i stabilizaciju javnih finansija. Kada se izuzmu neplanirane isplate za državne garancije u 2013. godini od 3,2% BDP-a, javne finansije bilježe suficit.

Javni prihodi u 2013. rasli su pod uticajem rasta poreskih stopa, efikasnije naplate prihoda i ekonomskog rasta. Javni prihodi su iznosili 1.430,1 mil. € ili 42,9% BDP-a, što u odnosu na 2012. godinu predstavlja rast za 9,1% ili nominalno 119,1 mil. € više. Rast prihoda rezultat je primjene mjera na suzbijanju sive ekonomije, oporavka ekonomske aktivnosti, kao i uvođenja viših poreskih stopa.

Javna potrošnja za 2013. godinu iznosila je 1.505,2 mil. €, što predstavlja 45,1% procijenjenog BDP-a (3.335,9 mil. €) i u odnosu na isti period 2012 bilježi blagi rast. Sporijem rastu javne potrošnje doprinijele su mjere štednje koje su realizovane u 2013, a odnose se na zamrzavanje rasta penzija i smanjenje troškova u javnom sektoru.

Deficit javnog sektora kao rezultat fiskalne politike, na kraju 2013. iznosio je 75,1 mil. € i manji je za 59,0 mil. € u odnosu na deficit ostvaren na kraju 2012.godine.

Izvorni prihodi Budžeta za 2013. godinu iznosili su 1.241,8 mil. €, i viši su u odnosu na prošlogodišnje za 115,7 mil. € ili za 10,3%. Povećanju prihoda najviše je doprinijela naplata poreza i doprinosa koji u

⁶ Usvojen je u aprilu 2014. godine

strukturi prihoda imaju najveći udio. Najveći rast prihoda u odnosu na prošlu godinu ostvaren je kod poreza na dodatu vrijednost od 74,5 mil. € ili 21% i ukupno iznosi 429,2 mil. €. Ovaj rast prihoda od PDV-a rezultat je primjene mjera za suzbijanje sive ekonomije, kao i povećanju više stope PDV-a sa 17% na 19%. Rast je ostvaren i kod akciza, i to u iznosu od 9,7 mil. € ili 6,4%, što je rezultat postepenog povećanja akciznih stopa u 2013. godini.

Na rashodnoj strani Budžeta, set mjera fiskalnog prilagođavanja ogledao se u zamrzavanju rasta penzija, uravnoteženju zarada u javnom sektoru, ukidanju dodatnih naknada za rad komisija i radnih grupa Vlade Crne Gore, smanjenju svih troškova u preduzećima u kojima Vlada ima većinski udio i smanjenju troškova u lokalnim samoupravama. Ukupni izdaci budžeta Crne Gore za 2013. godinu iznosili su 1.363,5 mil. € ili 40,9% procijenjenog BDP-a za 2013. godinu, od čega je finansirana tekuća budžetska potrošnja u iznosu od 1.301,7 mil. € i kapitalne investicije 61,8 mil. €.

Kao rezultat kretanja prihoda i rashoda u 2013. godine, **deficit državnog budžeta** iznosi 121,7 mil. € ili 3,65% BDP-a i niži je za 77,8 mil. € od deficita ostvarenog u 2012. Ako se izuzmu plaćene garancije deficit bi iznosio 14,5 mil. €. Kada se izuzmu neplanirani troškovi garancija od 107,2 mil € i plaćena sudska rješenja u iznosu od 23,2 mil €, državni budžet je u 2013. godini bio u suficitu od oko 8,7 mil € ili 0,3% BDP-a.

Izdaci lokalne samouprave za 2013. godine iznose 146,5 mil. € ili 4,4 % BDP-a što je niže za 8,6% u odnosu na izvršenje u istom periodu prošle godine. Najznačajniji pad u odnosu na prethodnu godinu zabilježen je kod rashoda za materijal i usluge i kod kapitalnih izdataka. Suficit lokalne samouprave za 2013. godine procijenjen je u iznosu od 46,6 mil. € ili 1,4% BDP-a.

3.2 Budžet Crne Gore u 2014. godini

Mjere fiskalne politike u 2014. godini usmjerene su na nastavak fiskalne konsolidacije koja će doprinijeti i smanjenju budžetskog deficita i uspostavljanju silaznog trenda nivoa javnog duga. Komisija za suzbijanje sive ekonomije preduzima efikasne mjere koje su usmjerene na unaprijeđenje poreske discipline i proširenje poreske baze.

Prihodi Budžeta u periodu januar-april 2014. godine kontinuirano rastu. U ovom periodu naplaćeno je 362,2 mil. €, što predstavlja rast od 11,9% u odnosu na isti period 2013. godine. Najveći doprinos povećanju prihoda ostvaren je kod prihoda od PDV-a, koji su u ovom periodu naplaćeni u iznosu 137,3 mil. € i povećani su u odnosu na isti period 2013. godine za 21,6%. Prihodi od PDV-a povećani su zbog povećanja osnovne stope PDV-a na 19%, sredinom 2013. godine, kao i zbog rasta ekonomske aktivnosti i smanjenja sive ekonomije. Takođe, porast u odnosu na prethodnu godinu bilježe doprinosi koji su naplaćeni u iznosu od 107,2 mil. €, što predstavlja rast od 11,8% u odnosu na isti period prošle godine. Na porast doprinosa uticalo je povećanje broja legalno zaposlenih lica, kao i smanjenje poreskog duga po ovom osnovu. Rast od 20,9% u odnosu na isti period 2013. godine ostvaren je kod naplate poreza na dobit pravnih lica.

Tabela 8 : Kretanje akciza u 2013. i 2014. godini

-u mil. €-

AKCIZE	2013				2014			
	Jan.	Feb.	Mart	Apr.	Jan.	Feb.	Mart	Apr.
Akcize na mineralna ulja njihove derivate	6,6	5,1	6,1	6,7	7,1	5,4	6,3	7,1
Akcize na alkohol i alkoholna pica	0,8	0,5	0,5	0,7	0,9	0,5	0,6	0,8
Akcize na duvan i duvanske proizvode	1,6	3,1	3,4	4,3	1,5	2,2	2,2	2,4
Akcize na kafu i gazirana pica	0,3	0,3	0,3	0,5	0,3	0,3	0,4	0,4
Ukupno:	9,2	9,0	10,3	12,2	9,7	8,4	9,5	10,8

S druge strane, zabilježen je pad u naplati prihoda po osnovu akciza od 2,5 mil € u odnosu na isti period prošle godine (tabela 8). Iako mjesečna dinamika pokazuje da se zaostatak za prošlogodišnjim ostvarenjem smanjuje u posljednjem mjesecu prvog kvartala, sumnja se na povećanje sivog tržišta akciznih proizvoda. Pad je zabilježen kod naplate akciza na duvan i duvanske proizvode u iznosu od 3,9 mil. € u odnosu na prošlu godinu. Iz tog razloga, sprovode se pojačane mjere kontrole tržišta akciznih proizvoda, posebno duvanskih proizvoda.

Rashodi budžeta za prva četiri mjeseca 2014. godine izvršeni su u iznosu od 421,4 mil. € i u odnosu na 2013. godinu povećani su za 22,3 mil. € ili za 5,6%, uglavnom zbog povećanja rashoda za plaćanje garancija i kamata. U cilju racionalizacije budžetske potrošnje primjenjuju se mjere štednje. Imajući u vidu da se ove mjere primjenjuju od 2009. godine prostor za djelovanje je u velikoj mjeri smanjen. Takođe, vodi se računa da se pri tome ne ugrožava efikasno funkcionisanje cijelog sistema javnog sektora.

Deficit budžeta na kraju aprila 2014. godine iznosio je 59,1 mil. € ili 1,7% BDP-a i manji je za 16,2 mil. € u odnosu na deficit u 2013. Kada se izuzmu plaćene garancije deficit iznosi 49,4 mil. €, ili 1,4% BDP-a.

3.2.1 Procjena Budžeta do kraja 2014. godine

Izvorni prihodi budžeta u 2014. godini procijenjeni su u iznosu od 1.316,3 mil. € ili 37,4% BDP-a, što je za 40,2 mil. € ili 3,2% više u odnosu na plan. Procijene se zasnivaju na očekivanom povećanju izvornih prihoda budžeta u 2014. godini, kao rezultat projekcija realnog rasta BDP-a, realizacije fiskalne politike i mjera, kao i dobre naplate prihoda u periodu januar-april 2014. godine.

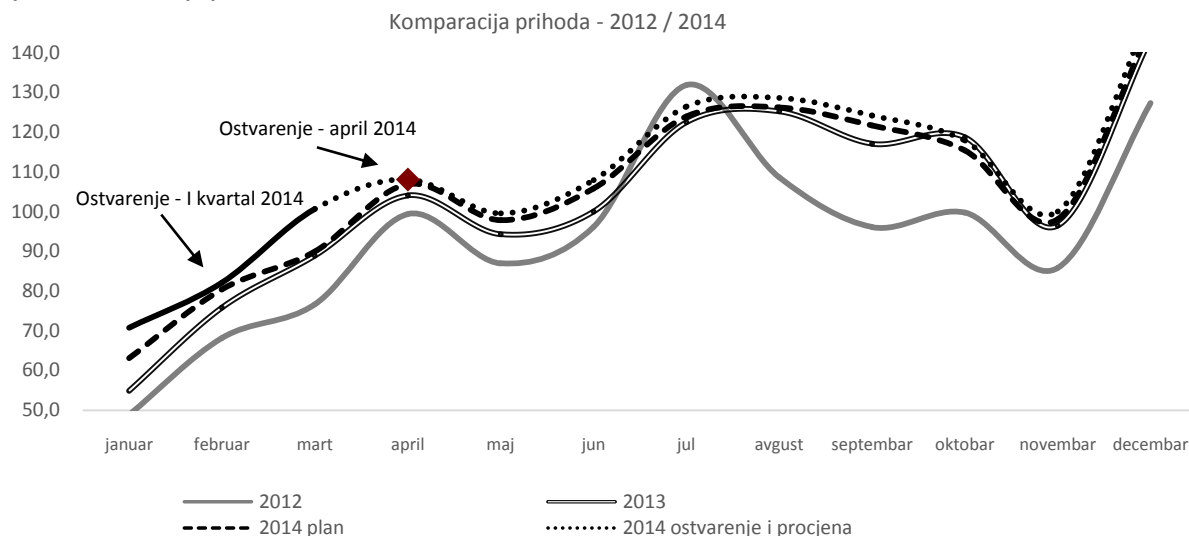
Rashodi državnog Budžeta su procijenjeni na nivou od 1.342,8 mil. €, ili 38,2% BDP-a, od čega se 1.240,9 mil. €, ili 35,3% BDP-a odnosi na tekuću budžetsku potrošnju, a 101,8 mil. € ili 2,9% BDP-a na kapitalni budžet. U odnosu na plan Budžeta, procjena rashoda je veća za 5,1 mil. €.

Deficit državnog Budžeta u 2014. godini planiran je u iznosu od 61,6⁷ mil. € ili 1,7 %BDP-a prema ZOB-u za 2014.g. Međutim, procjena je da će se do kraja godine smanjiti na iznos od 26,4 mil. € ili 0,75% BDP-a na osnovu dinamike naplate prihoda za prva četiri mjeseca ove godine, uz pretpostavku stabilne ekonomske aktivnosti. Primarni suficit budžeta (deficit umanjen za rashode za kamate) procijenjen je u iznosu od 46,9 mil. € ili 1,3% BDP-a.

Na grafiku mjesečne distribucije prihoda jasno se vidi napredak u odnosu na kriznu 2012. godinu. U 2014. godini prihodi su porasli u odnosu na 2013. godinu za 11,9 %, a u odnosu na 2012.g. za 23,6%. Zbog neznatno promijenjenih fiskalnih mjera na prihodnoj strani budžeta, plan za 2014. godinu prati trend iz 2013. uz povećanje više stope PDV-a sa 17 na 19%. Međutim, ostvarenje iz prvog kvartala 2014. godine, uslovilo je korekciju ukupnih prihoda na gore za oko 40 mil. €, tako da se u 2014. godini očekuju ukupni budžetski prihodi od 1.316,3 mil. €.

⁷ Shodno novoj klasifikaciji i obračunu prihoda koji uključuju iznos donacija.

Mjesečna distribucija prihoda 2012-2014.

3.3 DRŽAVNI DUG U 2014.GODINI

Državni dug na kraju aprila 2014.godine iznosio je 1.990,3 mil.€ ili 56,6 % procijenjenog BDP-a i smanjen je za 0,5p.p. u odnosu na prethodni mjesec. Unutrašnji dug je iznosio 588,1 mil€ ili 16,7 % BDP, dok je dug prema nerezidentima 1.402,2 mil€ ili 39,9%BDP-a.

U narednoj tabeli prikazano je kretanje i struktura državnog duga u periodu 2013 - 2014. godine:

DRŽAVNI DUG	2013	2014
BDP	3.335,9	3.516,0
BDP/UKUPAN DUG(%)	57,98	58,10
UKUPAN DUG	1.934,20	2.042,77
DOMAĆI DUG	500,70	479,07
SPOLJNI DUG	1.433,50	1.563,70

U 2014.godini doći će do rasta duga uslijed potrebe finansiranja budžeta. Naime, za 2014. godinu predviđeno je oko 200,0 mil. € za finansiranje budžetske potrošnje, dok je Zakonom o budžetu za 2014. godinu, utvrđena mogućnost zaduženja u iznosu do 240,0 mil. €. Ukoliko navedene projekcije budu ostvarene, uz ostvarene prihode po osnovu privatizacije i donacije, očekuje se da će na kraju godine biti obezbijeđeni depoziti u iznosu od oko 30,0 mil. €. Sredstva iz depozita biće iskorišćena za finansiranje deficita i otplate duga u 2015. godini. Istovremeno, u navedenom periodu, projektovano je i povlačenje sredstava po ostalim finansijskim aranžmanima, koji će iznositi oko 40,0 mil. € godišnje.

U cilju boljeg pozicioniranja Crne Gore na međunarodnom tržištu kapitala a, samim tim, i lakšem i jeftinijem pristupu izvorima finansiranja, nastavljaju se aktivnosti koje se odnose na oblast upravljanja javnim dugom. U tom smislu, intenzivirane su aktivnosti koje se odnose na analizu troškova obaveza i preduzimanje mjera koje bi dovele do smanjenja troškova po osnovu servisiranja duga.

U aprilu 2014. godine realizovana je i treća emisija euroobveznica, koja se ocjenjuje izuzetno uspješnom, sa učešćem preko 200 međunarodnih investitora, što je rezultiralo petostruko većom tražnjom od ponuđenog iznosa za prodaju. Visoka tražnja, u iznosu od oko 1,6 milijardi eura,

omogućila je znatno poboljšanje uslova prodaje i značajno nižu kamatnu stopu u odnosu na prethodne emisije euroobveznica. Obveznice su emitovane sa ročnošću od pet godina i kamatnom stopom od 5,375%, što je značajno niže u odnosu na prve dvije emisije (7,875% u 2010. godini i 7,25% u 2011. godini).

Od ukupnog iznosa, 195 miliona eura predstavlja novo zaduženje, u skladu sa Zakonom o budžetu za 2014. godinu, i ova sredstva će biti iskorišćena za pokriće deficita, otplatu dugova i stvaranje fiskalnih rezervi tokom godine. Preostalih 85 miliona eura odnosi se na refinansiranje i otkup dijela euro-obveznica koje su emitovane 2010. i 2011. godine, čime se smanjuje fiskalno opterećenje tokom 2015. i 2016. godine.

Takođe, planirana realizacija projekta izgradnje Autoputa Bar-Boljare (prioritetne dionice Smokovac-Mateševo), čija procijenjena vrijednost iznosi oko 809,0 mil. €, u izvjesnoj mjeri uticaće na kretanje nivoa državnog duga. Projekat će se najvećim dijelom finansirati iz kreditnih sredstava (85%). S tim u vezi, u toku su pregovori sa Kineskom Exim bankom oko uslova finansiranja. Nakon okončanja pregovora biće poznati svi uslovi pod kojima će kredit biti odobren. U tom dijelu, kredit bi trebalo da se odobri na period od 20 godina, sa 5 godina grace perioda, dok se očekuje kamatna stopa od 2%. Nakon potpisivanja ugovora biće moguće jasno definisati troškove kreditnog aranžmana, uticaja zaduženja na javni dug, kao i njegovu otplatu.

3.4 FISKALNI RIZICI U SREDNJEM ROKU

Glavni rizici u ostvarenju fiskalnih projekcija, bilo politički ili ekonomski, mogu imati pozitivne ili negativne implikacije. Pregled rizika dat je u narednoj tabeli:

	Pozitivni	Negativni
Politički	- Poziv za članstvo u NATO povećaće povjerenje zapadnih investitora i turista što će se pozitivno odraziti na ekonomski sistem Crne Gore; - Napredak na putu pristupanja Evropskoj uniji i otvaranje novih pregovaračkih poglavlja može pozitivno uticati na ekonomiju Crne Gore, kroz bolji pristup fondovima EU;	- Izdrazita elastičnost crnogorskog ekonomskog sistema na spoljna dešavanja, a posebno u svjetlu političke krize u Ukrajini i Rusiji može se negativno odraziti na turističku sezonu, a time uticati i na ostvarenje projektovanih prihoda kako centralnog budžeta, tako i, iako u manjoj mjeri, prihoda lokalnih samouprava; - Diplomatski odnosi sa pojedinim državama emitivnog tržišta, mogu uticati na broj turista i investitora, koji predstavljaju značajne elemente crnogorske privrede;
Ekonomski	- Multiplikativni efekti početka gradnje autoputa i realizacije najavljenih investicija predstavljaju rizik za usklađivanje projekcije prihoda; - Nastavak napora na smanjenju sive ekonomije i ostvarivanje rezultata na tom polju, povećaće poresku bazu koja će dati dodatni zamajac budžetskim prihodima; - Prijevremena otplata i/ili restruktuiranje postojećeg javnog duga smanjiće izdatke za kamate, koji ovim projekcijama čine oko 2% BDP-a;	- Infrastrukturne slabosti ekonomije, neodrživost penzijskog sistema, preduzeća u restruktuiranju, socijalni pritisak, itd. - Odlaganje početka i/ili zastoji u realizaciji investicionih, a posebno infrastrukturnih, projekata ugroziće predstavljeni makroekonomski model, a time i fiskalne projekcije za srednjeročni period.

3.5 KVALITET JAVNIH FINANSIJA I INSTITUCIONALNI OKVIR

Kvalitet javnih finansija u 2014. godini karakteriše nastavak fiskalnog prilagođavanja i racionalizacije budžetske potrošnje, kao i usklađivanje javnih finansija sa regulativom i praksom u EU. Poreska politika u Crnoj Gori je usmjerena na kreiranje konkurentnog i stabilnog poreskog sistema koji se bazira na jednostavnim i jasnim zakonskim rešenjima i procedurama, konkurentnim poreskim stopama, što manjem broju poreskih izuzeća i odbitaka i većoj disciplini poreskih obveznika.

Fiskalna politika u narednom periodu biće usmjerena na stabilnost javnih finansija, čija je osnovna determinanta javni dug. U tom cilju pripremljen je set mjera sistemskog karaktera koje će se implementirati u narednom periodu, a koje se odnose na: uređenje sistema zarada u javnom sektoru (Nacrt zakona o zaradama u javnom sektoru je na javnoj raspravi); pronalaženje modela za veći nivo održivosti penzijskog sistema; oštrije kaznene mjere za prekršioce; poreske i carinske olakšice za uredne poreske obveznike; otpis kamate za jednokratnu otplatu duga; naplatu poreskog duga imovinom dužnika; racionalizaciju javnih nabavki, dodatna poreska opterećenja na imovinu koja nije stavljena u funkciju, nelegalno izgrađene objekte, neprodate stanove i imovinu koja ne služi sticanju dodatnih prihoda od imovine i imovinskih prava i dr. Implementacijom navedenih mjera fiskalne konsolidacije stvaraju se preduslovi za veći privredni rast, što uz bolju naplatu prihoda i oprezniju potrošnju doprinosi smanjenju javnog deficita i posljedično nivoa javnog duga.

Mjere na suzbijanju sive ekonomije, kao jednog od prioriteta Ministarstva finansija u 2014. godini usmjerene su na unapređenje poreske discipline i proširenje poreske baze. S tim u vezi, donesen je Akcioni plan za suzbijanje sive ekonomije za 2014. koji je predviđa nultu stopu tolerancije na sivu ekonomiju, poštovanje principa neselektivnosti i pune transparentnosti, a uz primjenu rigoroznije kaznene politike.

Prema najnovijim podacima Poreske uprave, poreski dug je smanjen sa 354,0 mil. €, koliko je iznosio na početku 2013. godine, na oko 330,0 mil. € na kraju februara 2014. godine. Na pomenuto smanjenje uticala je i Uredba o naplati poreskih potraživanja imovinom obveznika, čime se omogućilo da preduzeća koja imaju poreski dug veći od 100.000 €, mogu ponuditi svoju imovinu u cilju izmirenja istog.

Konsolidovanje finansija u lokalnim samoupravama započeto je donošenjem planova konsolidacije lokalnih javnih finansija, koji predviđaju racionalizaciju broja zaposlenih, snižavanje nivoa zarada, plaćanje poreskih obaveza i smanjenje zaduženosti opština.

U aprilu 2014. godine donešen je novi Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti u cilju unapređenja ukupnog sistema javnih finansija i harmonizacije propisa koji se odnose na oblast javnih finansija sa relevantnim propisima Evropske unije. U skladu sa pravnom tekovinom EU, uvode se numerička fiskalna pravila predviđena Mاستrihtskim kriterijumima koja se odnose na nivo deficita i duga, kao i uvođenje srednjoročnog budžetskog okvira. Zakon o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, predviđa dalje unaprjeđenje sistema javnih finansija kroz jačanje fiskalne odgovornosti, transparentnosti i srednjoročne i dugoročne održivosti javnih finansija.

U okviru pregovaračkog poglavlja 17 – Ekonomska i monetarna unija u 2014. godini planirana je izrada Strategije za prelazak javnog sektora na sistem ESA 2010. Usvajanje Evropskog sistema računa „ESA 2010” jedan je od zahtjeva EMU, kako bi se postigla uporedivost rezultata država članica EU, odnosno definisala metodologija zajedničkih standarda, definicija, klasifikacija i računovodstvenih pravila. Strategijom će biti definisan plan prelaska na sistem ESA 2010, ciljevi koji se žele postići reformom računovodstva i izvještavanja, kao i vremenski okvir za tranziciju.

4 STRUKTURNE POLITIKE

Stvaranje konkurentnog ekonomskog sistema, kao jednog od prioriteta Vlade Crne Gore, koji će, na dugi rok, obezbijediti održiv ekonomski rast i razvoj, uslovljeno je sprovođenjem započetih strukturnih reformi i realizacijom odgovarajućih sektorskih politika. S tim u vezi, kao odgovor na razvojni imperativ, implementiraju su sistemska rješenja u pravcu unapređenja poslovnog ambijenta, finansijske i institucionalne podrške razvoju preduzetništva, odnosno sektora malih i srednjih preduzeća, unaprjeđenja radnog zakonodavstva, penzijskog sistema, zdravstva, obrazovanja, te postizanja veće efikasnosti i produktivnosti državne uprave. S druge strane, poseban značaj imaju aktivnosti na realizaciji značajnih infrastrukturnih projekata, prije svega, u sektorima energetika i transport.

Sve veći značaj sprovođenja strukturnih reformi ogleda se kroz intenziviranje aktivnosti na realizaciji dosadašnjih i implementaciju novih rješenja, predloženih na sjednici Vlade na temu "Unapređenje poslovnog ambijenta u Crnoj Gori" (46 zaključaka). Predloženi prioriteti, usklađeni sa praksom i standardima modernih i razvijenih država, odnose se na sprovođenje mjera i podsticaja u oblastima:

- građevinarstvo i uređenje prostora;
- turizam;
- životna sredina;
- stambena politika i
- investicije.

4.1 SEKTOR PREDUZEĆA

4.1.1 Privatizacija i javno-privatna partnerstva

Utvrđen je Plan privatizacije za 2014. godinu, kojim su definisane privatizacione aktivnosti sa osnovnim ciljevima, metodama i načinima privatizacije, utvrđenim spiskovima društava i procentom akcijskog kapitala za privatizaciju. Kriterijumi za donošenje odluka o pojedinačnim privatizacijama, i u aktuelnim ekonomskim i finansijskim uslovima, su povećanje konkurentnosti i efikasnosti funkcionisanja društava, podsticanje stranih ulaganja i preduzetništva, povećanje zaposlenosti i poboljšanje životnog standarda. Za realizaciju navedenih ciljeva neophodno je sprovesti reforme i mjere za unapređenje poslovnog ambijenta, koje podrazumijevaju i uklanjanje barijera za nova ulaganja.

Plan privatizacije biće realizovan na bazi tenderske prodaje akcijskog kapitala i kroz primjenu modela privatno-javnog partnerstva u jednom broju privrednih društava. Metodom tenderske prodaje privatizovaće se: "Jadransko brodogradilište", "Novi duvanski kombinat", „Montecargo“, „Montenegro airlines“, HTP „Budvanska rivijera“, HTP „Ulcinjaska rivijera“, „Institut crne metalurgije“, Fabrika elektroda - Plužine, "Poliex" - Berane, Institut "Dr Simo Milošević" - Igalo, „Marina“ - Bar, "Montenegro Defence Industry" - Podgorica i Hotel "Park" - Bijela.

Modelom privatno-javnog partnerstva privatizovaće se: Ostrvo "Lastavica" sa tvrđavom „Mamula“, VTK "Mediteran" - Žabljak, Lokalitet između Njivica i ušća Sutorine, Vojno-turistički kompleks "Bigovo"-Trašte, Turistički kompleks "Ecolodge" - Vranjina, Velika plaža, Ada Bojana, Kamp Neptun - HTP "Ulcinjaska rivijera", NTC "Marina" - Kotor, Uvala Masline "Utjeha" za rt Odrač u Baru, Vojno-turistički kompleks "Valdanos", Vojno-turistički kompleks "Ostrvo cvijeća" i zemljište Prevlaka, Kasarna "Gornji klinci" - Herceg Novi, Lalovina - komanda PKL Herceg Novi, Motel Šas sa Vladimir ekonomijom – Ulcinj, Lokalitet "Donja Arza" - Herceg Novi, Pošta Crne Gore, Skijalište "Savin kuk" i zemljište nekadašnje kasarne "Radoje Dakić" na Žabljaku.

Na bazi pravne i finansijske analize efekata prodaje imovine akcionarskog društva "Jadransko Brodogradilište" Bijela, u kojoj su navedene prednosti i nedostaci modela prodaje imovine Kompanije i modela Joint venture koji bi se ostvario kroz prodaju većinskog paketa akcija "Jadranskog brodogradilišta". S tim u vezi, objavljen je, 21. januara 2014, Javni poziv za podnošenje ponuda sa postupkom Kvalifikacije za učešće na tenderu radi prodaje 61,5749% kapitala društva "Jadransko brodogradilište" AD Bijela.

4.1.2 Biznis okruženje

4.1.2.1 Poreska politika

Poreska politika usmjerena je na kreiranje konkurentnog i stabilnog poreskog sistema, kroz primjenu jednostavnih i jasnih zakonskih rešenja i procedura, zadržavanje konkurentnih poreskih stopa, unapređenje poreske kulture obveznika i smanjenje sive ekonomije.

S tim u vezi, u prethodnom periodu, aktivnosti su bile usmjerene na:

- donošenje Zakona o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, kojim su uspostavljena numerička fiskalna pravila u segmentu deficita i javnog duga i utvrđeni limiti potrošnje, što će predstavljati osnovu za pripremu godišnjih zakona o budžetu;
- nastavak realizacije mjera fiskalnog prilagođavanja sa ciljem zaustavljanja trenda pogoršanja fiskalnih parametara, prvenstveno pada naplate prihoda i, posljedično, rasta deficita i nivoa javnog duga;
- donošenje Akcionog plana za suzbijanje sive ekonomije za 2014. godinu;
- jačanje mjera kontrole prometa akciznih proizvoda, tržišta rada, izdavanja fiskalnih računa i registracije pravnih i fizičkih lica koja obavljaju djelatnost;
- utvrđivanje niže carinske tarife za, u najvećoj mjeri, poljoprivredne proizvode, čime se dodatno liberalizuje crnogorsko tržište i realizuju preuzete međunarodne obaveze.

Poreska politika, i u narednom periodu, biće usmjerena na povećanje budžetskih prihoda, unapređenje poreske kulture obveznika i smanjenje sive ekonomije. Istovremeno, aktivnosti će biti usmjerene na usklađivanje zakonske regulative sa propisima EU, prije svega, u dijelu akciznih stopa i poreza na dodatu vrijednost. U skladu sa navedenim, utvrdiće se "akcizni kalendar" kojim će se obezbijediti transparentnost i mogućnost prilagođavanja dinamici povećanja akciznih stopa.

4.1.2.2 Unapređenje poslovnog ambijenta

Reformske aktivnosti usmjerene na unapređenje poslovnog ambijenta rezultirale su višegodišnjim trendom napretka, što se ogleda i u izvještajima relevantnih međunarodnih institucija o lakoći poslovanja. Tako je, u Izvještaju Svjetske banke o lakoći poslovanja za period jul 2012 – maj 2013. godine (Doing Business 2014), Crna Gora zauzela 44. mjesto na listi od 189 zemalja, što u poređenju sa prethodnim izvještajem, predstavlja napredak za 7 mjesta. Najznačajniji napredak ostvaren je u okviru indikatora „izdavanje građevinskih dozvola“ (+70), „registrovanje nepokretnosti“ (+19) i „dobijanje kredita“ (+1).

I pored ostvarenog napretka, kod nekih indikatora zabilježeno je nazadovanje u rang (,,započinjanje biznisa“ (-11), „plaćanje poreza“ (-5), jer su druge zemlje tretirane Izvještajem uložile više napora u reformu ovih oblasti, što ukazuje na potrebu ubrzanja već započetih aktivnosti (npr. pojednostavljivanje postupka plaćanja poreza).

Rang CG - globalno i po izrazitim oblastima zaostajanja

Struktura /rang-pozicija po Doing Business	DB2010	DB2011	DB2012	DB2013	DB2014
1. Crna Gora- rang na globalnoj listi	71	66	56	51	44
2. oblasti u kojima Crna Gora zaostaje:					
- započinjanje biznisa	85	51	47	58	69
- izdavanje građevinske dozvole	160	161	173	176	106
- registrovanje imovine	131	116	108	117	98
- plaćanje poreza	145	139	108	81	86
- izvršenje ugovora	133	135	133	135	136

Izvor: www.doingbusiness.org/reports/

U aktuelnim ekonomskim uslovima, efikasniji javni sektor, pojednostavljene administrativne procedure i unaprijeđen regulatorni okvir ključni su preduslov unapređenja investicione klime, ubrzanog privrednog rasta i razvoja i, u krajnjem, većeg životnog standarda.

U tom smislu, u analiziranom periodu, reformske aktivnosti odnosile su se, prije svega, na:

- pojednostavljivanje procedura, odnosno kreiranje i implementaciju one stop shop-a za izdavanje građevinskih dozvola u jedinicama lokalnih samouprava;
- realizaciju preporuka „Analize fiskaliteta na lokalnom nivou“, koja se odnosi na ukidanje naknade za komunalno opremanje građevinskog zemljišta (implementacija navedene mjere počće od 2016. godine, čime će se značajno doprinijeti stvaranju povoljnijih uslova za investiranje na nivou JLS);
- izradu analiza svih oblasti ekonomskog sistema, gdje su sektori obrazovanja, zdravstva i penzijskog sistema prepoznati kao područja u kojima je neophodno sprovesti dalje reforme. S tim u vezi, sprovode se intenzivne aktivnosti u cilju jačanja privatne inicijative u oblastima zdravstva i obrazovanja, posebno kroz primjenu javno-privatnog partnerstva. Istovremeno, u cilju unapređenja obrazovnog sistema, radi se na većem usklađivanju obrazovanja sa potrebama tržišta rada, uvođenju koncepta vaučera u visokoškolskom sistemu, povećanju stepena korišćenja informacionih tehnologija i dr;
- nastavak implementacije Analize procjene uticaja propisa (Regulatory Impact Assessment), pribavljanje mišljenja⁸ na valjanost RIA analize i uticaj iste na poslovni ambijent i budžet, kao i implementacija, na bazi inoviranog Akcionog plana, projekta „Giljotine propisa“.

U narednom periodu, sprovodiće se aktivnosti koje se odnose na:

- nastavak implementacije one stop shop-a za izdavanje građevinskih dozvola u JLS;
- rješavanje problema nelikvidnosti;
- dalje pojednostavljivanje procedura i skraćanje rokova za registraciju obveznika, unapređivanje sistema oporezivanja dobiti pravnih lica, proširenje baze za oporezivanje dohotka fizičkih lica, unapređenje sistema PDV-a i akcizne politike, kao i kreiranje efikasnijeg sistema oporezivanja nepokretnosti;
- utvrđivanje adekvatnih kriterijuma za procjenu vrijednosti državne imovine, što direktno utiče na stepen povjerenja investitora i kvalitetno upravljanje, a zahtijeva uspostavljanje zakonskog okvira, uz primenu međunarodnih standarda u ovoj oblasti;
- dalje jačanje vladavine prava i pravne sigurnosti i, u to smislu, izradu novog Zakona o opštem upravnom postupku, izradu Zakona o arbitraži i izmjene Zakona o stečaju;
- sagledavanje i implementaciju reformi u oblasti turizma i održivog razvoja i, u tom kontekstu, sprovođenje reformi koje treba da omoguće razvoj visokokvalitetne turističke ponude, kao i razvoj pratećih sadržaja istog nivoa, uz povećanje saobraćajne dostupnosti Crne Gore kao prestižne turističke destinacije.

⁸ Ministarstva finansija je, od početka 2013. do aprila 2014, dalo 291 mišljenje

Nova zakonska rješenja u oblasti poreske politike, finansijskog izvještavanja i procjene vrijednosti i imovinsko-pravnih odnosa ne smiju ugroziti osnovni koncept i konzistentnost ekonomske i razvojne politike, što zahtijeva detaljnu analizu svih parametara, kako bi se očuvao balans između fiskalne održivosti i lakoće poslovanja.

4.1.2.3 Sektor malih i srednjih preduzeća

Poslovanje sektora malih i srednjih preduzeća (MSP) i dalje je opterećeno problemima vezanim za nedostatak likvidnih sredstava, složene dužničko-povjerilačke odnose i nedovoljnu podršku bankarskog sistema razvojnim projektima MSP.

Restriktivna politika poslovnih banaka, kada je u pitanju kreditiranje MSP, uticala je na povećanje uloge i značaja Investiciono-razvojnog fonda u daljem razvoju preduzetničke kulture, naročito nakon potpisivanja Ugovora o kreditnom aranžmanu sa Evropskom investicionom bankom (EIB), po kome će 50,0 mil. € biti usmjereno za finansiranje mikro, malog i srednjeg biznisa u Crnoj Gori.

Finansijska podrška Investiciono –razvojnog fonda CG (IRF) sektoru MSP, za prva četiri mjeseca tekuće godine, iznosila je 7,8 mil.€, što je 12% manje u odnosu na isti period prošle godine (podržano 77 projekata). U finansiranju projekata MSP dominantna su sredstva Fonda, dok se učešće bankarskih sredstava smanjilo u odnosu na prethodne godine. Od odobrenih projekata, jedan se odnosi na start-up preduzeća u iznosu 30,0 hilj.€. Takođe, Fond je podržao sektor MSP kroz faktoring aranžmane, tako da je u ovoj godini sklopljeno 15 ugovora o faktoringu (odobreni su limiti komitentima u iznosu od 9,6 mil.€ i izvršen otkup potraživanja u iznosu od 8,4mil.€). Finansijskim planom za ovu godinu nije predviđeno odobrenje/izdavanje garancija.

Politika i ciljevi razvoja MSP-a definisani razvojnim dokumentima, realizuju se sprovođenjem niza mjera i aktivnosti. Istovremeno, Crna Gora je uključena u realizaciju niza projekata međunarodno-regionalnog karaktera. Od posebnog značaja su: dalja realizacija projekta „Uspostavljanje i promocija mentoring sistema u MSP u Crnoj Gori”, završetak projekta „Izrada vizuelnog identiteta preduzeća”, kontinuitet u pružanju usluga Evropskog centra za informacije i inovacije EIICM, kao i dalja realizacija projekta „Žensko preduzetništvo-motor za stvaranje radnih mjesta u Jugoistočnoj Evropi”.

U cilju povećanja konkurentnosti, prvenstveno, kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda za proizvode i podrške za dobijanje akreditacije za ocjenjivanje usaglašenosti, počela je realizacija Programa povećanja regionalne i lokalne konkurentnosti kroz usaglašavanje sa zahtjevima međunarodnih standarda poslovanja za period 2014-2016. Programom je planirana finansijska podrška preduzetnicima, malim i srednjim privrednim društvima, naročito iz manje razvijenih opština i Sjevernog regiona (završen je Prvi javni poziv i očekuje se donošenje odluke o dodjeli državne pomoći). Istovremeno, jačanje tržišne pozicije, odnosno konkurentnosti privrednih subjekata kroz unapređenje saradnje u okviru klastera, podstiče se realizacijom projekta „Jačanje konkurentnosti malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori kroz razvoj klastera”, kojim će tehnički biti podržano 5 klastera, a koji se finansira iz IPA fondova i implementira preko UNIDO-a.

Radiće se na unapređenju sistema statističkog praćenja MSP sektora. Formirana je radna grupa za pripremu odgovarajućeg dokumenta.

Polazeći od značaja MSP za dugoročni razvoj domaće ekonomije, nastaviće se jačanje finansijske i institucionalne podrške tom sektoru. Shodno preporukama Small Business Acta (SBA), preduzeće se mjere na jačanju inovativnosti, podrške start-up projektima, unapređenju znanja i vještina, u cilju jačanja konkurentnosti i stimulisanja izvoza, naročito u okviru trgovinske razmjene sa EU.

4.1.3 Mrežne industrije

4.1.3.1 Energetika

U sektoru energetike, u skladu sa principima održivog razvoja, u kontinuitetu se sprovode aktivnosti usmjerene na bolju valorizaciju velikog prirodnog potencijala (ugalj, hidropotencijal, potencijal biomase, vjetro i solarni potencijal), unapređenje energetske efikasnosti u cijelom lancu snabdijevanja i korišćenja energije, poboljšanju prenosne i distributivne mreže, a posebno konekcije sa susjednim zemljama, kao i istraživanju energetske resursa u cilju njihove adekvatne valorizacije. **Valorizacijom raspoloživog potencijala, Crna Gora može zadovoljiti sopstvene energetske potrebe i, uzimajući u obzir geografski položaj, pozicionirati se kao energetska čvorište i izvoznik energije.**

Za izgradnju II bloka TE "Pljevlja", nacрте ugovora i finalne ponude dostavile su kompanije Škoda Praha (356,7 mil.€), Design Institute i China Machinery Engineering Corporation–CMEC (278,0 mil.€) i Powerchina Hube i Electric Power Survey (277,0 mil.€). Sve kompanije su navele da su performanse projekta u skladu sa definisanim Idejnim projektom i da su spremne da obezbijede povoljna kreditna sredstva u visini od 85% ukupno potrebnih, uz obaveznu tehničko-ekološku sanaciju postojećeg bloka. Radna grupa i Upravljački komitet za realizaciju ovoga projekta analiziraće pristigle finansijsko-tehničke ponude i pripremiti biznis plan i opravdanost svakog projekta pojedinačno, nakon čega se očekuje izbor finalne ponude.

Jedan od glavnih prioriteta u energetske politici Crne Gore je veće korišćenje **obnovljivih izvora energije**. U vezi sa tim:

- u pripremi je Nacionalni akcioni plan korišćenja obnovljivih izvora energije do 2020. godine, u kome će biti utvrđene dinamika i podsticajne mjere za ostvarivanje nacionalnog cilja u pogledu učešća obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji energije (u oktobru 2012. godine, Ministarski savjet Energetske zajednice JIE je donio Odluku po kojoj energija iz obnovljivih izvora treba da čini 33% ukupne finalne potrošnje energije Crne Gore);
- realizuju se projekti izgradnje malih hidroelektrana, u skladu sa ugovorima o koncesijama zaključenim u 2008. i 2010. godini (trenutno se sprovodi devet ugovora o koncesiji, kojima je predviđena izgradnja 26 mHE, ukupne instalisane snage oko 45 MW, sa planiranom godišnjom proizvodnjom od oko 146 GWh, a raskinuta su četiri ugovora o koncesiji); potpisana su četiri ugovora o koncesiji, na osnovu trećeg javnog poziva, kao i jedan ugovor, na osnovu tendera koji je pokrenut na samoinicijativu ponuđača (predviđena je izgradnja deset malih hidroelektrana na šest vodotoka, ukupne instalisane snage 23,324 MW i predviđene godišnje proizvodnje 86,289 GWh, a na osnovu prihvaćenih idejnih rješenja, ukupna vrijednost investicija iznosi 46.63 mil.€);
- nakon završenog postupka eksproprijacije zemljišta u privatnoj svojini i dobijanja građevinske dozvole, stvoreni su uslovi za nastavak procesa realizacije projekta izgradnje vjetroelektrane na lokalitetu Krnovo, instalisane snage 72 MW;
- U skladu sa zaključkom Vlade, Ministarstvo ekonomije će pokrenuti proceduru raskida Ugovora o zakupu zemljišta i izgradnji vjetroelektrane na lokalitetu Možura, ukoliko investitor ne podnese potvrdu, do 30. juna 2014. godine, da je podnio svu neophodnu dokumentaciju za izdavanje građevinske dozvole.
Inače, visina godišnje zakupnine državnog zemljišta za izgradnju VE Krnovo iznosi 21.909,7 €, a za VE Možura 186.057,6 €, koja se plaća kvartalno. Investitori su izvršili uplatu zakupnine za 2013. i 2014. godinu u ukupnom iznosu od 34.078,10 €, odnosno 151.267,45 €.

Nastavljene su aktivnosti na planu **energetske efikasnosti**, u skladu sa Drugim nacionalnim akcionim planom energetske efikasnosti za period 2013-2015. S tim u vezi, između ostalog, realizuju se

projekti energetske efikasnosti u javnim objektima, prevashodno školskim i zdravstvenim, kao i projekti beskamatnih kredita za solarne sisteme, sisteme grijanja na biomasu, ugradnju fotonaponskih sistema na katunima:

- u decembru 2013. godine, Vlada Crne Gore je sa Svjetskom bankom potpisala ugovor za nastavak realizacije Projekta energetske efikasnosti u Crnoj Gori (MEEP). Sredstva kredita (5,0 mil.€) biće utrošena na implementaciju mjera energetske efikasnosti u 12-14 zdravstvenih objekata. Realizacija projekta trajaće do 30. marta 2017;
- u okviru projekta „Program energetske efikasnosti u javnim zgradama“ (EPPB), u skladu sa tenderskom procedurom, u toku je izbor izvođača radova za osam obrazovnih ustanova, kao i pretkvalifikacija za III i IV klaster kojim je obuhvaćeno, takođe, osam škola;
- u okviru projekta MONTESOL, do sada je ugrađeno oko 155 solarnih sistema. U pripremi je novi amandman na sporazum o saradnji sa Programom zaštite životne sredine pri Ujedinjenim nacijama (UNEP), kako bi se dodatno produžio period za realizaciju ovoga projekta. U narednom periodu planirano je proširenje projekta i na određen broj pravnih lica iz turističkog sektora, gdje bi iznos kredita bio povećan (do 50.000 €), sa periodom otplate do 7 godina i 0 % kamatne stope, za korisnike kredita;
- u okviru projekta SOLARNI KATUNI-instalacija fotonaponskih solarnih sistema na katunima, do sada je instalirano 189 sistema. Ministarstvo ekonomije i Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja za tu namjenu, u 2014. godini, obezbijedili su 55.000 €. Raspisivanje tendera planirano je u junu/julu ove godine;
- u okviru programa ENERGY WOOD, koji ima za cilj uspostavljanje atraktivnog i održivog finansijskog mehanizma za obezbjeđivanje beskamatnih kredita za domaćinstva za ugradnju sistema za grijanje (kotlova i peći) na moderne oblike biomase (pelet, briket), do sada je ugrađeno oko 200 sistema (peći). Inače, građani mogu da apliciraju kod Hipo Alpe Adria banke i NLB Montenegrobanke za kredite u iznosu do 3500 € za domaćinstva, sa periodom otplate do 5 godina i kamatnom stopom od 0%.

Sprovode se značajne aktivnosti na planu poboljšanja **prenosne mreže**, pri čemu je prioritet izgradnja infrastrukturnih objekata koji su sastavni dio projekta izgradnje podmorskog interkonektivnog kabla između EES Crne Gore i Italije. Stvoreni su uslovi za izgradnju objekata koji su, u okviru ovoga projekata, obaveza Crne Gore. Projekti će se, najvećim dijelom, finansirati sredstvima iz kredita za koje je garancije dala Vlada Crne Gore (kredit Njemačke banke za razvoj-KfW, u iznosu od 25,0 mil.€ i kredit Evropske banke za obnovu i razvoj-EBRD, u iznosu od 60,0 mil.€). Izdate su građevinske dozvole za trafostanicu u Lastvi, DV 2X400kV Lastva-Trebinje i Lastva-Pljevlja (dionica Lastva-Pljevlja) i DV 400kV Lastva-Podgorica (dionica Lastva-Čevo). Očekuje se da će se, nakon izgradnje kabla, povećati interesovanje stranih investitora za projekte u oblasti energetike, i u Crnoj Gori i u regionu.

Intenzivno se radi na stvaranju uslova za **gasifikaciju** Crne Gore. U tom smislu: u pripremi je Master plan gasifikacije Crne Gore (planirano je njegovo donošenje u 2015. godini); u završnoj fazi je izrada Studije izvodljivosti za izgradnju Jadransko-jonskog gasovoda koji će proći kroz Crnu Goru, koja sadrži Startešku procjenu uticaja projekta na životnu sredinu i društvo, kao i Predlog biznis modela za realizaciju projekta; na Javni poziv za dostavljanje ponuda za dodjelu ugovora o koncesiji za proizvodnju ugljovodonika u podmorju Crne Gore javilo se šest kompanija i dostavilo tri ponude (očekuje se da će se procedura izbora partnera završi do kraja ove godine), a u pripremi je i Strateška procjena uticaja na životnu sredinu za program istraživanja i proizvodnje ugljovodonika u podmorju Crne Gore.

4.1.3.2 Transport

Politika razvoja saobraćaja je fokusirana na rekonstrukciju i sanaciju postojeće i izgradnju nove saobraćajne infrastrukture. Unapređenjem putne infrastrukture, uz dalji razvoj Luke Bar i crnogorskih željeznica, stvoriće se uslovi da Autoput Bar-Boljare, postane dio modernog intermodalnog koridora.

Autoput Bar-Boljare, odnosno prioritetna dionica Smokovac-Uvač-Mateševo je najznačajniji infrastrukturni projekat u Crnoj Gori, koji je trenutno u fazi pripreme. Potpisan je Ugovor o projektovanju i izgradnji dionice Autoputa, Smokovac-Uvač-Mateševo, između Vlade Crne Gore i kineske kompanije CRBC, a kineskoj EXIM banci dostavljena je kreditna aplikacija za odobravanje sredstava za finansiranje realizacije. Zakonom će se uspostaviti normativni okvir za realizaciju Autoputa i, između ostalog, regulisati oslobođanje od plaćanja PDV-a, carine na opremu, materijal i postrojenja namijenjena za izgradnju Autoputa, kao i riješiti pitanja koja se odnose na porez na dobit, naknadu za kamenolome, građevinske dozvole i pripremne radove. Vlada je utvrdila Predlog zakona o autoputu Bar – Boljare.

Putna infrastruktura i drumski saobraćaj. Cilj Plana redovnog i investicionog održavanja, rekonstrukcije i izgradnje državnih puteva za 2014. godinu je da se obezbijedi očuvanje postojeće putne infrastrukture i izgrade novi putni pravci. Razvoj moderne saobraćajne infrastrukture zahtijeva što manji negativan uticaj na životnu sredinu, što poskupljuje izradu tehničkih projekata i izvođenje radova. U 2014. godini, prema Planu redovnog i investicionog održavanja, rekonstrukcije i izgradnje državnih puteva, biće investirano 52.962.309,00 €. Planirano je da se iz Tekućeg Budžeta Crne Gore obezbijede sredstva, u ukupnom iznosu od 9.989.309,00 €, za redovno održavanje i zaštitu državnih puteva i Službu pomoći i informisanja na javnim putevima Crne Gore, a iz Kapitalnog Budžeta Crne Gore, u iznosu od 42.973.000,00 €, za održavanje, rekonstrukciju i izgradnju državnih puteva.

U narednom periodu, nastaviće se i aktivnosti neophodne za realizaciju projekta Jadransko-jonski autoput (JJA). U 2013. godini, pripremljeni su urbanističko-tehnički uslovi i Nacrt detaljnog prostornog plana, koji još nije usvojen.

Željeznički saobraćaj. Shodno strateškim planovima, intenzivno se radi na realizaciji projekata remonta pruge, koji se finansiraju iz kreditnih aranžmana sa EBRD, EIB, pretpriступnih fondova i Budžeta Crne Gore. Tekuće održavanje željezničke infrastrukture vrši se u skladu sa Programom održavanja željezničke infrastrukture za 2014. godinu. Zakonom o Budžetu Crne Gore za 2014. godinu, za ove namjene opredijeljena su sredstva u iznosu od 6,7 mil.€, od čega se na tekuće održavanje građevinske infrastrukture odnosi 45,0%, na tekuće održavanje elektrotehničke infrastrukture 17,0%, a na upravljanje i regulisanje saobraćaja 38,0% sredstava.

Pomorstvo. Završetkom procesa privatizacije AD „Kontejnerski terminal i generalni tereti“ Bar, stvoreni su i uslovi za njegovu modernizaciju. U okviru aktivnosti na revitalizaciji/proširenju trgovačke flote, u završnoj fazi je gradnja dva broda za potrebe AD “Barska plovidba”. Sredstva su obezbijedjena iz kredita EXIM banke, u iznosu od 46,4 mil. USA dolara, za koji je garancije dala Vlada Crne Gore.

Vazdušni saobraćaj. Master planom razvoja Aerodroma Crne Gore do 2030, definisana je strategija razvoja Aerodroma Podgorica i Aerodroma Tivat, odnosno utvrđen slijed unapređenja kapaciteta i kvaliteta usluge u odnosu na prognozirano tražnju. Prioritetne investicije su: proširenje i rekonstrukcija manevarskih površina na Aerodromu Podgorica (procijenjena vrijednost investicije iznosi 10.54 mil.€), proširenje i rekonstrukcija manevarskih površina i pristanišne platforme na Aerodromu Tivat

(procijenjena vrijednost investicije je 12.3 mil.€ izgradnja nove terminalne zgrade na aerodromu Tivat sa pratećom infrastrukturom (procijenjena vrijednost investicije iznosi 17.23 mil.€

4.1.3.3 Informaciono društvo i telekomunikacije

Kvalitetan pristup internetu i ICT infrastruktura u skladu sa potrebama krajnjih korisnika prepoznati su kao glavni cilj programa “ICT infrastruktura” Strategije razvoja informacionog društva za period 2012-2016. Do sada ostvareni rezultati, kroz realizaciju zadataka definisanih Akcionim planom, ukazuju na ostvarivanje ciljeva koji su zacrtani u Strategiji: **penetracija fiksnog širokopojsnog pristupa u Crnoj Gori je iznad prosjeka zemalja Jugoistočne Evrope, dok je penetracija mobilnog širokopojsnog pristupa veća od prosjeka u Evropskoj uniji; penetracija fiksnog širokopojsnog pristupa, u 2013. u odnosu na 2012. godinu, je povećana za 9,1 %, tako da je na kraju 2013 godine iznosila 15,4%. Posmatrana u odnosu na broj domaćinstava, penetracija je iznosila 49,1 %; dostupnost širokopojsnog pristupa interneta putem ADSI-a je 99,981 %; prema podacima Zavoda za statistiku, na početku 2013. godine, 60,3 % stanovništva je koristilo internet.**

Sprovode se značajne aktivnosti na planu povećanja broja servisa koji će građanima i privredi biti dostupni on–line, što podrazumijeva koordinaciju i komunikaciju sa državnim organima, ali i organima lokalne uprave. Trenutno se na portalu e-uprave nalazi 58 usluga, a u planu je da se do kraja ove godine ovaj broj poveća na 100.

Ministarstvo za informaciono društvo i telekomunikacije i kompanija Wireless Montenegro započeli su realizaciju projekta “WiFi bežični internet”. Planirano je da građani koriste besplatan internet do određene brzine. Građani Podgorice, Budve i Nikšić već imaju priliku da koriste besplatan WiFi internet na nekoliko lokacija, a određene su lokacije u Baru na kojima će biti implementiran besplatan WiFi internet.

Uzimajući u obzir situaciju na tržištu elektronskih komunikacija, infrastrukturne resurse u državnom vlasništvu, kao i značajan iznos budžetskih sredstava kojima se različite usluge plaćaju postojećim operatorima, nastaviće se ispitivanje mogućnosti za objedinjavanje elektronske komunikacione infrastrukture u vlasništvu Države.

U okviru projekta prelaska sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme, završena je prva faza koju je finansirala Delegacija evropske unije (IPA 2009 – 1,6 mil. €) . Tokom testiranja opreme, uočeni su određeni nedostaci koji će biti otklonjeni do juna 2014. godine. U međuvremenu, izabran je najpovoljniji ponudjač opreme za II fazu digitalizacije koju finansira Crna Gora (Firma Elti iz Slovenije). Za ove namjene potrebno je obezbijediti sredstva u iznosu od 1.1 mil.€. Shodno ugovoru koji je propisan Tenderskom dokumentacijom, plan je da se do kraja juna ove godine montira sva Tenderom definisana oprema i pusti u rad predajnička mreža. Planirano je da se kompletan proces završi do juna 2015. godine.

4.2 FINANSIJSKI SEKTOR

4.2.1 Bankarski sektor

Bankarski sektor je sačuvao stabilnost u 2013 godini, čemu je, prije svega, doprinio kontinuirani rast depozita, snažan rast likvidnih sredstava i dokapitalizacija jednog broja banaka. Koeficijenti likvidnosti i solventnosti na nivou bankarskog sektora bili su iznad propisanog nivoa, tako da su banke iskazale pozitivan finansijski rezultat. Ipak, potencijalni izvor rizika predstavlja i dalje visok nivo nekvalitetnih kredita i rastuća nelikvidnost realnog sektora.

Posmatrano na godišnjem nivou, svi osnovni monetarni indikatori su ostvarili rast, što je u značajnoj mjeri rezultat implementacije Međunarodnih računovodstvenih standarda (MRS 39), počev od januara 2013. Ukupni krediti i ostala potraživanja su u decembru 2013. povećani za 3,0% na godišnjem nivou, pri čemu su krediti privrede ostvarili rast od 1,9%, a krediti stanovništva 8,9%. U strukturi pasive, dominantno učešće od 70,9 % imaju depoziti, sa rastom od 6,0% u odnosu na decembar 2012. Od ukupnog iznosa depozita, na depozite stanovništva, kao glavnog deponenta bankarskog sistema se odnosilo 1.237,7 mil.€ ili 59,0%, što predstavlja rast od 7,9% na godišnjem nivou.

Akutan problem crnogorskog bankarskog sistema predstavljaju nekvalitetni krediti, sa zabrinjavajućim učešćem od 17,53% u ukupnim kreditima i potraživanjima na kraju decembra 2013. godine. Kako je individualni pristup u rješavanju ovog problema dao parcijalne rezultate, akcenat je stavljen na pronalaženje sistemskog rješenja kroz donošenje Zakona o dobrovoljnom finansijskom restrukturiranju, čiji je Nacrt bio na javnoj raspravi u martu ove godine. Benefite od primjene ovog modela će imati banke kroz smanjenje loših potraživanja i poboljšanje kreditne aktivnosti, preduzeća će nastaviti da rade umjesto da idu u stečaj, a Država će imati koristi od servisiranja poreskih obaveza, što će sve doprinijeti održavanju finansijske stabilnosti. Očekuje se da će Zakon biti procesuiran krajem drugog kvartala ove godine, s tim da je njegova primjena privremenog karaktera, odnosno, dvije godine od dana stupanja na snagu.

Ostvarena monetarna kretanja u aprilu ove godine karakteriše rast depozita od 7,3 % i ukupnog kapitala od 5,8%, na godišnjem nivou. Banke su i dalje oprezne i restriktivne u odobravanju novih plasmana, što je rezultiralo padom kreditne aktivnosti od 0,8% na mjesečnom, odnosno 3,2% na godišnjem nivou. Bankarski sektor, u čijoj vlasničkoj strukturi dominira strani kapitali, nije više u mogućnosti da obezbijedi finansijska sredstva, u potrebnom iznosu i pod najpovoljnijim uslovima, od matičnih banaka, već je orjentisan na privlačenje kapitala iz domaćih izvora. Ograničena ponuda i veće kamatne stope na stranim tržištima dovela je banke u poziciju da alternativu traže u domaćim izvorima finansiranja, prije svega, kroz jačanje depozitnog potencijala. Pored toga, rast nekvalitetne aktive produžava proces konsolidacije banaka, što negativno utiče na oživljavanje kreditnih aktivnosti.

Tokom ove godine aktivnosti CBCG biće usmjerene na unapređenje i jačanje supervizorske funkcije, kao i na usklađivanje zakonske regulative sa relevantnim propisima EU. U tom smislu, od 1.februara ove godine u primjeni je novi Zakon o potrošačkim kreditima. Od rezultata stresnog testiranja banaka, koji će se realizovati tokom godine, odnosno procjene rizika sa kojima su suočene u svom poslovanju, zavisice dalje aktivnosti prema bankama, odnosno njihova eventualna dokapitalizacija. U toku su aktivnosti Centralne banke vezane za ispunjenje obaveza na putu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. S tim u vezi, Evropskoj komisiji je dostavljen Nacrt pregovaračke pozicije za poglavlje 9-Finansijske usluge na razmatranje, a održani su i sastanci radnih grupa za pregovaračka poglavlja 18-Statistika i 32-Finansijski nadzor.

4.2.2 Nebankarski sektor

Tržište osiguranja karakteriše stabilnost, uz prisutni trend rasta i neadekvatnu strukturu bruto premija. Prema preliminarnim podacima Agencije za nadzor osiguranja, ukupna bruto premija u 2013 godini je iznosila 72,8 mil.€, što predstavlja rast od 8,7% u odnosu na 2012. Pozitivnim kretanjima je doprinio rast grupe životnih osiguranja od 14,8% i neživotnih osiguranja od 7,7%. Pri tome, nije bilo značajnijih promjena u strukturi bruto premije u odnosu na prethodni period. Poslovi neživotnog osiguranja su zadržali izuzetno visoko učešće u ukupnom tržišnom portfelju i na nivou su od 85,06%, dok su poslovi životnog osiguranja učestvuju sa 14,94%.

Ostvarena bruto premija za prva četiri mjeseca 2014. iznosila je 21,7 mil.€ i smanjena je za 1,9% u odnosu na isti period 2013. Posmatrano na mjesečnom nivou, bruto premija je u aprilu iznosila 6,1 mil.€, pri čemu se na neživotna osiguranja odnosi 5,1 mil.€. U strukturi ostvarene bruto premije, mjereno veličinom učešća, leadersku poziciju i dalje drži Lovćen osiguranje sa učešćem od 36 38%. Slijede Sava Montenegro sa 17,29%, Uniqa neživotno osiguranje sa 13,58% i Delta Generali sa 13,53%.

Iako sektor osiguranja, zbog svoje relativne veličine nema značajnijeg uticaja na finansijsku stabilnost, neophodno je intenzivirati aktivnosti u pravcu podsticanja njegovog daljeg rasta. U tom smislu, potrebno je intenzivirati edukativne i promotivne aktivnosti sa ciljem boljeg pozicioniranja osiguranja na tržištu finansijskih usluga. Aktivnosti Agencije za nadzor osiguranja u narednom periodu biće usmjerene na izmjenu regulative u sektoru osiguranja i unapređenje kvaliteta sistema supervizije. U okviru navedenih aktivnosti planirano je i donošenje novog Zakona o stečaju i likvidaciji društava za osiguranje, čiji je Nacrt bio na javnoj raspravi do maja ove godine.

Tržište kapitala pokazuje izvjesne znake oporavka u odnosu na nepovoljna kretanja, ispoljena kroz nizak nivo prometa i likvidnosti, u prethodnoj godini. Ukupan promet na Montenegro berzi u 2013. iznosio je 30,7 mil.€, što predstavlja pad od 5,8% u odnosu na ostvareni promet u 2012. Indeks MONEX 20, koji prati dinamiku 20 najlikvidnijih hartija od vrijednosti, bio je na nivou vrijednosti iz decembra 2012, dok je indeks MONEX PIF, koji prati kretanje fondova smanjen za 0,86%.

Ukupan promet ostvaren na Montenegro berzi za prva četiri mjeseca ove godine je iznosio 56,1 mil.€, što je za oko šest puta više u odnosu na isti period prethodne godine. Ovakvom rastu prometa najviše je doprinio promet državnim obveznicama u martu koji je iznosio 43,1 mil. €, kada je Vlada Crne Gore po prvi put izašla na domaće tržište kapitala, sa ciljem prikupljanja sredstava za finansiranje budžeta. Navedena emisija državnih obveznica imaće višestuku korist za sve učesnike na tržištu kapitala. Od najvećeg značaja je uvođenje nove hartije od vrijednosti, sa kojom će biti uspostavljeno sekundarno tržište u naredne četiri godine.

U aprilu ove godine ostvaren je promet od 1,9 mil.€, kroz 542 transakcije, što predstavlja pad od 51,98%, na godišnjem nivou. Berzanski indeks MONEX 20 dostigao je vrijednost od 10.291,0 indeksnih poena i povećan je za 6,2% na godišnjem nivou. Vrijednost MONEX PIF-a je povećan za 7,5% u odnosu na isti mjesec prethodne godine. Tržišna kapitalizacija u aprilu je iznosila 3,0 mlrd. € i zabilježila je rast od 5,3% u odnosu na isti mjesec prethodne godine.

U narednom periodu intenziviraće se aktivnosti na daljoj harmonizaciji propisa sa regulatornim okvirom EU, pored ostalog, donošenjem novog Zakona o tržištu kapitala (urađen Nacrt), te nastavku međunarodne saradnje u okviru ove oblasti. Istovremeno, radiće se na povećanju likvidnosti tržišta i podsticanju stvaranja složenije tržišne strukture. Nastaviće se aktivnosti na unapređenju zaštite manjinskih akcionara i poštovanju principa korporativnog upravljanja.

4.3 TRŽIŠTE RADA I SOCIJALNA ZAŠTITA

4.3.1 Tržište rada

Visoka nezaposlenost mladih, naročito visokoškolaca, izražena dugoročna nezaposlenost, disproporcija između ponude i tražnje za radnom snagom, evidentno sezonsko zapošljavanje, zapošljavanje strane radne snage u velikom broju, značajne regionalne razlike i veliki broj teže zapošljivih lica dugogodišnje su slabosti koje karakterišu tržište rada. S tim u vezi, osnovni cilj politike tržišta rada je ublažavanje uticaja tranzicionih procesa na tržištu rada, bolja usklađenost tražnje i ponude i reintegracija ranjivih grupa.

Blago prevazilaženje krize u EU utiče na stanje na tržištu rada u Crnoj Gori, što, uz nepovoljne vremenske prilika u okruženju, ima negativan uticaj na obim i strukturu tražnje i zapošljavanja. Ograničenje predstavlja i neizvjesnost u pogledu opstanka nekoliko kompanija (KAP, Solana itd).

U 2013. godini, tržište rada karakteriše povećanje zaposlenosti od 3,0%, uz istovremeno povećanje nezaposlenosti za 6,6%, koje je rezultat značajnog povećanja nezaposlenosti mladih, naročito visokoškolaca. Broj zaposlenih iznosio je 171.474, a prosječan broj nezaposlenih 32.190. Porast zaposlenosti je, uglavnom, rezultat smanjenja sive ekonomije i pozitivnih kretanja u sektoru turizma. U periodu januar-april 2014. broj zaposlenih se povećao za 0,9%, a nezaposlenih 6,1%. Značajno je povećan broj lica koja prvi put traže zaposlenje (14,6% na godišnjem nivou). Pozitivno je što je u aprilu 2014, u odnosu na prethodni mjesec, smanjen broj nezaposlenih visokoškolaca ukupno i onih koji prvi put traže zaposlenje. Broj slobodnih radnih mjesta u periodu januar-april 2014. je iznosio 10.555 ili 10,2% više nego u istom periodu 2013, a broj izdatih radnih dozvola, u istom periodu, je iznosio 7.697 ili 7,9% više nego u istom periodu prethodne godine. Karakteristično je da je u aprilu 2014. godine oglašeno 5.399 slobodnih radnih mjesta, što je najveći mjesečni broj unazad nekoliko godina, što ukazuje na moguća pozitivna kretanja u ovoj godini.

U cilju povećanja zapošljavanja mladih, preduzeto je niz mjera:

- Na osnovu Programa stručnog osposobljavanja lica sa stečenim visokim obrazovanjem u 2013/14 poslodavci su tražili 5.800 lica, a za učešće u ovom programu se prijavilo 4.385 visokoškolaca. Stručno osposobljavanje, u 2014. godini, u realnom sektoru je obavlja 2.036, a u javnom sektoru 1.568 lica (ukupno 3.604 lica).
- Kroz Program »Stimulisanje prvog zapošljavanja lica sa stečenim srednjim obrazovanjem«, u trajanju od šest mjeseci, u proces rada uključena su 332 lica. Od ovog broja, 300 lica je počelo da radi u decembru 2013, a u ovoj godini 32 lica.

Mjerama podsticaja, subvencijama, saradnjom nevladinog sektora i turističkih organizacija uticalo se na povećanje sezonskog zapošljavanja. U 2013. godini, zaposleno je 10.542 sezonska radnika, a predviđeno je da se u 2014. zaposli oko 12.000 sezonaca. Tražnja za pojedinim zanimanjima, ukupno, i po stepenima stručne spreme, u oblasti građevinarstva, ugostiteljstva i poljoprivrede, u određenom periodu godine, prevazilazi ponudu.

U cilju povećanja zapošljavanja i jačanja preduzetništva:

Zavod za zapošljavanje, u 2013, odobrio je 72 kredita (51 nezaposlenim licima, 17 pravnim licima i 4 preduzetnicima), čime je omogućeno otvaranje 87 novih radnih mjesta. Od ovog broja, 66% je usmjereno u sjeverni region Crne Gore, 43,13% kreditne podrške dobile su žene. U 2014. godini, odobren je jedan kredit u iznosu 5.000 €.

- Investiciono razvojni fond, u 2014. godini, odobrio je 109 kredita, u ukupnom iznosu od 9,3 mil.€, za sektor malih i srednjih preduzeća, preduzetnika, poljoprivrednika i infrastrukturnih projekata, po osnovu kojih su predviđena 103 novozaposlena lica. Na centralni region odnosi se 5,4 mil.€ ili 58,0% od ukupnih sredstava, na sjeverni je plasirano 1,7 mil.€ ili 18,3% i na južni 2,2 mil.€ ili 23,7%.

Smatra se da preko 35% nezaposlenih čine teže zapošljiva lica: starija nezaposlena lica, lica sa različitim oblicima i nivoima invaliditeta, odnosno, zdravstvene ugroženosti, RE populacija itd. Radi njihovog zapošljavanja, poslodavcima su date subvencije za zarade u 2013. godini.

- 39 poslodavaca je ostvarilo pravo na subvenciju, za 61 zaposleno lice sa invaliditetom, od kojih su 38 zaposleni na neodređeno vrijeme). U 2014. godini 18 poslodavca je ostvarilo pravo na subvenciju zarade za 34 zaposlena lica sa invaliditetom, od čega 22 na određeno i 12 na neodređeno vrijeme.
- Zavod za zapošljavanje je organizovao javne radove, u 2013. godini za 1.013 teže zapošljivih lica, od kojih je 500 žena, mladih do 24 godine je 129 (12,7%), a preko 50 godina života 156 (15,4%). Do sredine maja 2014, javni radovi su organizovani za 423 nezaposlena lica, prvenstveno teže zapošljiva lica (347).

Programi obrazovanja i osposobljavanja odraslih, u 2014. realizuju se za 788 lica iz evidencije Zavoda, od kojih su 292 učesnika programa obrazovanja za sticanje stručne kvalifikacije i 496 učesnika programa za sticanje znanja i vještina.

U skupštinskoj proceduri je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu, a u pripremi je Zakon o strancima kojim će na nov način rješavati problematika zapošljavanja stranaca (predviđa se izdavanje jedinstvene dozvole za rad i boravak stranaca). U martu 2014. godine, zaključen je Opšti kolektivni ugovor.

4.3.2 Obrazovanje i istraživanje

Prevazilaženje problema strukturne nezaposlenosti i, s tim u vezi, usaglašavanje upisne politike sa zahtjevima tržišta rada, jedna je od osnovnih reformskih aktivnosti koje se sprovode u sektoru obrazovanja. U to smislu, vrši se popularizacija stručnog obrazovanja, uz stipendiranje učenika koji se obrazuju za deficitarne kvalifikacije. U skladu sa Protokolom o saradnji, koji su potpisali Ministarstvo prosvete i Privredna komora, dodijeljena je 61 stipendija učenicima prvog razreda stručnih škola koji se obrazuju po obrazovnim programima: kuvar, elektroinstalater, keramičar itd.

Kroz primjenu Zakona o nacionalnim stručnim kvalifikacijama, evropsko iskustvo u oblasti obrazovanja se transponuje u naš sistem obrazovanja. Naime, počela je dodjela sertifikata kojima se potvrđuju nacionalne stručne kvalifikacije (36 kandidata je dobilo sertifikate).

U cilju povećanja stimulativnosti i dostupnosti obrazovanja, posebno djeci sa razvojnim smetnjama, vrši se prenos udžbenika za osnovnu školu na audio zapis (u ovoj fazi, prenesena je čitanka za IV razred, "Čarolija čitanja").

Kroz Program donacija za osnovne potrebe stanovništva (POPOS), čiji je cilj podrška ekonomskog i socijalnog razvoja određene zemlje, Vlada Japana je usmjerila oko 150,0 hilj.€ za rekonstrukciju dvije škole, u Gusinju i Beranama.

U cilju kreiranja i sprovođenja jedinstvene politike za mlade, odnosno unapređenja individualnog i socijalnog razvoja mladih i sprečavanja njihovog mogućeg zapostavljanja, u pripremi je Zakon o mladima.

Ekonomski rast, uz povećanje konkurentnosti preduzeća, povećanje zaposlenosti i, u krajnjem, poboljšanje kvaliteta života, u mnogome, zavisi od razvoja i primjene nauke i tehnologije, čemu se u Crnoj Gori poklanja velika pažnja.

U okviru projekta „Visoko obrazovanje, istraživanje i inovacije za konkurentnost Crne Gore« (INVO), koji se finansira iz kredita Svjetske banke, Elektrotehničkom fakultetu UCG, koji je dobio status Centra uspješnosti na prvom Konkursu za istraživačke grantove, za realizaciju naučnoistraživačkog

projekta „BIO-ICT“ odobrena su grant sredstva u ukupnom iznosu od 3.418,0 hilj.€, za period od tri godine. Takođe, u okviru INVO projekta, finansira se i program kolaborativnih istraživačkih grantova. Sredstva u ukupnom iznosu od 1.34 mil.€ dodijeljena su za četiri naučnoistraživačka granta, za period od 2014-2017. godine. Raspisan je i drugi Konkurs za istraživačke grantove, sa rokom prijave do novembra tekuće godine, sa ukupnim iznosom sredstava do 1.20 mil.€. Očekuje se da će rezultat programa grantova za potprojekte istraživanja i razvoja biti povezivanje istraživanja i privrede, jačanje međunarodne saradnje, privlačenje istraživača, eksperata i stvaranje preduslova za formiranje budućih centara uspješnosti.

Nakon objavljenog tendera za izradu Glavnog projekta za rekonstrukciju Doma Vojske Crne Gore u Nikšiću, za potrebe smještaja **Inovaciono preduzetničkog centra „Tehnopolis“**, rekonstruisaće se zgrada Doma Vojske Crne Gore u Nikšiću (potpisan je Ugovor o izradi tehničke dokumentacije sa izabranim konzorcijumom). Ukupna vrijednost projekta uspostavljanja „Tehnopolis“-a je 1.200,0 hilj.€. Kapitalnim budžetom za 2014.godinu, za ove namjene opredijeljeno je 585,0 hilj.€. Dio sredstava za opremanje „Tehnopolis“ –a obezbijediće se iz međunarodnih fondova.

Radi se na unapređenju naučne i tehnološke saradnje sa drugim zemljama, sve u cilju razvoja istraživačkih mreža, kao i povećanju kompetitivnosti naših istraživača i ustanova u programima međunarodne saradnje. Objavljeni su konkursi za sufinansiranje naučne i tehnološke saradnje između Crne Gore i Republike Turske za period 2015-2016. i Crne Gore i Republike Austrije, kao i Konkurs za sufinansiranje naučne saradnje između Crne Gore i Hrvatske za isti period. Mješovite komisije za naučno-tehnološku saradnju između Crne Gore i Bosne i Hercegovine, kao i Crne Gore i Slovenije odobrile su 13, odnosno 18 projekata koji će biti finansirani u 2014. i 2015. godini (svaka zemlja se obavezala da plaća, godišnje, po 1,5 hilj.€ po projektu).

4.3.3 Penzijski i zdravstveni sistem

U cilju poboljšanja materijalnog položaja penzionera, u narednom periodu, ukinuće se mjera konsolidacije, koja se odnosi na zamrzavanje penzija.

Prosječna penzija za period januar-april iznosila je 275,32 €. Potrebna sredstva za isplatu prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, za april mjesec, iznosila su 32,12 mil.€, a broj korisnika prava iznosio je 124.763, od čega su 109.081 korisnika penzije u Crnoj Gori (57.127 starosnih, 23.024 invalidskih, 28.930 porodičnih) i 7.948 inostranih, dok je 7.734 korisnika ostalih prava iz PIO.

Od početka reforme penzijskog sistema, preduzimaju su brojne aktivnosti na poboljšanju materijalnog položaja penzionera, koje se odnose na jednokratne pomoći penzionerima, subvencije u nabavci prehrambenih namirnica, subvencioniranje odmora i rekreacije u odmaralištima na Žabljaku i Ulcinju, kao i sufinansiranje stambene izgradnje za njihove potrebe.

Reformske aktivnosti u pravcu vertikalnog povezivanja primarnog, sekundarnog i tercijalnog nivoa zdravstvene zaštite, te povezanosti u odnosu na lokalnu zajednicu (horizontalno), usmjerene su na stvaranju održivog i integrisanog sistema zdravstvene zaštite. Utvrđen je Predlog zakona o zdravstvenoj zaštiti, čijim donošenjem će se stvoriti uslovi za racionalizaciju mreže zdravstvenih ustanova kao optimalnog prostornog rasporeda kapaciteta javnih zdravstvenih institucija

Uspostavljanjem saradnje sa evropskim i zemljama regiona i angažovanjem eminentnih stručnjaka za pojedine oblasti medicine značajno se doprinosi kvalitetu zdravstvenih usluga. S tim u vezi, uspostavljena je saradnju sa Nacionalnim društvom za onkologiju i palijativnu negu Hrvatske, što je, uz prikupljene podatke i urađene analize, značajan input za izradu strateškog dokumenta koji tretira ovu oblast.

U cilju poboljšanja opšteg zdravstvenog stanja populacije, odnosno unapređenja mentalnog zdravlja, osnovan je Nacionalni Centar za unapređenje mentalnog zdravlja u Crnoj Gori. Centar, pored pružanja direktne pomoći u rješavanju problema mentalnog zdravlja, sprovodi značajne aktivnosti u borbi protiv stigmatizacije i učestvuje u kreiranju vizije i politika koje se tiču mentalnog zdravlja.

U cilju lakšeg ostvarivanja zdravstvene zaštite uvedeno je propisivanje višekratnih uputa za određene kategorije pacijenata. Takođe, građanima je omogućeno da direktno, bez potvrde, ostvare besplatnu zdravstvenu zaštitu u privatnim ustanovama sa kojima Fond za zdravstveno osiguranje ima potpisan ugovor, ukoliko tu uslugu ne mogu da ostvare u roku od 30 dana u javnim zdravstvenim ustanovama, kao i operativne procedure ukoliko se one ne mogu obaviti u roku od 90 dana u javnim zdravstvenim ustanovama.

4.3.4 *Socijalna zaštita*

U oblasti socijalne i dječje zaštite, u kontinuitetu se implementira niz sistemskih i vaninstitucionalnih mjera i aktivnosti koje treba da doprinesu jačanju socijalne sigurnosti siromašnih i rizičnih djelova stanovništva i, s tim u vezi, ublažavanju negativnih posljedica siromaštava.

U 2014. godini, radilo se na stvaranju uslova za potpunu primjenu Zakona o socijalnoj i dječjoj zaštiti. U tom smislu:

- donesen je niz pravilnika (Pravilnik o sadržini i obliku individualnog plana aktivacije i načinu sprovođenja mjera socijalne uključenosti radno sposobnih korisnika materijalnog obezbjeđenja; Pravilnik o sadržaju baze podataka i sadržaju i načinu vođenja evidencija u socijalnoj i dječjoj zaštiti; Pravilnik o bližim uslovima i standardima za obavljanje stručnih poslova u socijalnoj i dječjoj zaštiti; Pravilnik o organizaciji, normativima, standardima i načinu rada centara za socijalni rad i Pravilnik o bližim uslovima za pružanje i korišćenje usluga porodičnog smještaja-hraniteljstva i porodičnog smještaja);
- stvorene su zakonske pretpostavke za osnivanje Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu u kome će se obavljati razvojni, savjetodavni, istraživački i drugi stručni poslovi u socijalnoj i dječjoj zaštiti;
- u toku je izrada podzakonskih akata vezanih za minimalne standarde usluga: smještaja u prihvatilištu-skloništu, smještaja djece i mladih u ustanove i smještaja odraslih lica sa invaliditetom i starih lica u ustanove, kao i podrške za život u zajednici.

Pored aktivnosti na zaokruživanju zakonodavnog okvira:

- sprovode se aktivnosti vezane za reformu centara za socijalni rad. Osnovan je novi Centar za socijalni rad za Prijestonicu Cetinje, organizovane su područne jedinice za gradske opštine Tuzi i Golubovci, u okviru Centra za socijalni rad za Glavni grad Podgorica, područna jedinica za opštinu Gusinje, u okviru Centra za socijalni rad za opštinu Plav i područna jedinica za opštinu Petnjica, u okviru Centra za socijalni rad za opštinu Berane;
- nastavlja se realizacija projekta "Socijalni karton – Informativni sistem socijalnog staranja" , koji je od strateške važnosti za sistem socijalne zaštite jer predstavlja okosnicu procesa reforme preko koje će se postići veći kredibilitet, efikasniji, efektivniji i kvalitetniji sistem socijalne zaštite.
- socijalna inspekcija, koja je novina u sistemu Crne Gore, počće sa radom, do kraja 2014. godine;

- kroz projekat „Reforma sistema socijalne i dječje zaštite–unapređenje socijalne inkluzije“, koji se finansira iz sredstava IPA 2010, u periodu jul 2013 - april 2014 godine, u 9 opština, obezbijedena je podrška lokalnim partnerima sa ciljem unapređenja znanja i vještina vezanih za identifikovanje potreba, kreiranje modela pružanja usluga i njegovu realizaciju;
- u saradnji sa Zajednicom opština, urađeno je Uputstvo o jedinstvenom postupanju u procesu izrade, usvajanja i implementacije lokalnih planova socijalnih usluga, u skladu sa kojim su u sedam opština (Bar, Bijelo Polje, Nikšić, Plužine, Šavnik, Mojkovac i Glavni grad Podgorica) usvojeni lokalni planovi za unapređenje socijalne inkluzije – razvoj usluga socijalne zaštite. Podržana je izrada opštinskih planova za razvoj usluga socijalne zaštite na nivou lokalne zajednice u 15 opština;
- otvaranjem dnevnih centra za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju, proširuje se obim usluga dostupnih toj populaciji. Do sada su stavljeni u funkciju dnevni centri u Bijelom Polju, Nikšiću, Pljevljima, Herceg Novom, Plavu, Ulcinju, Cetinju i Beranama, a radi se na opremanju Dnevnog centra u Mojkovcu. U toku su pripreme za izgradnju objekata u Budvi, Podgorici i Rožajama;
- izgrađena je prva mala grupna kuća u Bijelom Polju, uz donaciju ambasade SAD-a (u toku je opremanje objekta);
- Sprovedena je kampanja „Svako dijete treba porodicu“. Inače, u Crnoj Gori imamo 21 nesrodničku hraniteljsku porodicu, što je tri puta više nego na kraju 2010.godine.

U periodu od jula 2014. do decembra 2015. godine, realizovaće se projekat “Nastavak reforme sistema socijalne zaštite”, sredstvima iz budžeta, donacijama UNDP-a i UNICEF-a, kao i sredstvima iz IPA fondova (vrijednost Projekta je oko 850,0 hilj.€).

Ovaj projekat je od strateške važnosti za sistem socijalne zaštite jer predstavlja okosnicu procesa reforme preko koje će se postići veći kredibilitet, efikasniji, efektniji i kvalitetniji sistem socijalne zaštite.

U okviru pripreme i implementacije IPA projekta: sprovode se aktivnosti za rješavanje stambenih pitanja raseljenih i interno raseljenih lica, sa posebnim osvrtom na kamp Konik (u toku je procedura izdavanja građevinske dozvole); urađen je „Projekat izgradnje Doma za stare“ Pljevljima, čija ukupna vrijednost iznosi 2.61 mil.€, od čega su donatorska sredstva 2.08 mil.€ (u toku je procedura izdavanja građevinske dozvole).

4.4 POLJOPRIVREDA I RURALNI RAZVOJ

Podsticajne mjere i aktivnosti rezultirale su povećanom konkurentnošću agrarnog sektora i, s tim u vezi, smanjenjem uvoza, odnosno povećanjem izvoza poljoprivrednih proizvoda.

Ovogodišnji agrobudžet usvojen je u januaru, tako da su proizvođači na vrijeme upoznati sa visinom podrške i kriterijumima i uslovima za njeno ostvarivanje i, time, bili u mogućnosti da pravovremeno planiraju svoju proizvodnju. U odnosu na prethodne, u Agrobudžetu za 2014. godinu ima niz novina. U stočarskoj proizvodnji uvedena je veća podrška za tov junadi iz sopstvene reprodukcije, kako bi se smanjio uvoz junadi. Nov je i način podrške mljekarstvu, u cilju povećanja kvaliteta sirovog mlijeka. Farmeri koji mljekarama budu predavali veću količinu kvalitetnijeg mlijeka imaće i veću premiju, u odnosu na prošlu godinu. Obezbijedjena je i podrška za nabavku aparata i opreme neophodne za unapređenje kvaliteta mlijeka, kao što su laktofrizi. Uvedena je i nova vrsta podrške investicijama za vinogradare, voćare, maslinare, a po prvi put se podržava proizvodnja povrća i ljekovitog bilja. Povećan je iznos sredstava za podršku investicija u preradu na porodičnim gazdinstvima, organsku

proizvodnju, ulazak u postupak zaštite proizvoda oznakama, kao i uvođenje HACCP-a i standarda kvaliteta. Obezbjedjena je i podrška za osnivanje kooperativa, kao i učešće Ministarstva sa 50% u osiguranju objekata, usjeva i stoke.

U skladu sa Agrobudžetom za 2014. godinu, odnosno odgovarajućim budžetskim linijama, realizuje se niz podsticajnih mjera:

- podrška stočarskoj proizvodnji;
- podrška ratarskoj proizvodnji;
- podrška za podizanje proizvodnih zasada vinove loze;
- podrška za podizanje i modernizaciju proizvodnih voćnih zasada;
- podrška za unapređenje kvaliteta sirovog mlijeka;
- podrška investicijama u prerađu na porodičnim gazdinstvima;
- diverzifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim sredinama.

Nastavljena je realizacija MIDAS projekta. Potpisani su ugovori o bespovratnoj podršci, u okviru IV MIDAS poziva, sa 21 poljoprivrednim proizvođačem (vrijednost projekata je **650.000 €**). Objavljen je *Peti javni poziv za dodjelu bespovratne (grant) podrške za investicije u poljoprivredna gazdinstva u okviru mjere "Upravljanje stajskim đubrivom"*. Predviđeni budžet iznosi 0,5 mil.€.

Imajući u vidu da velike površine zemljišta u državnom vlasništvu nijesu obrađene, u cilju njihovog stavljanja u funkciju razvoja, potpisani su ugovori o zakupu poljoprivrednog zemljišta koje je u vlasništvu Države na lokacijama Krnovo i Grahovsko i Šasko polje. Zakupci će imati mogućnost da konkurišu za dobijanje finansijskih sredstava kod banaka i fondova, kao i za podrške Ministarstva koje su predviđene Agrobudžetom.

Počela je realizacija projekta *"Jačanje veterinarskih službi"*, koji finansira EU iz sredstava pretprijetne pomoći (vrijednost projekta je oko 700,0 hilj. €). Cilj projekta je da se unaprijedi bezbjednost hrane i da crnogorski poljoprivredni proizvođači, ispunjavajući evropske standarde, postanu konkurentniji na domaćem i međunarodnom tržištu. Istovremeno, realizacijom ovoga projekta, unaprijediće se kapaciteti Veterinarske uprave i veterinarske inspekcije Crne Gore i osposobiti za prenošenje i primjenu pravne tekovine EU vezane za poglavlje 12 - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika.

Od posebnog značaja je projekat uspostavljanja Registra poljoprivrednih gazdinstava (počće krajem ljeta/početkom jeseni ove godine). Na bazi ovoga registra kreiraće se mjere podrške u okviru agrobudžeta za 2015. Isti će biti neophodan za ostvarivanje prava, odnosno povlačenje sredstava iz fondova EU. Inače, intenzivno se radi na stvaranju institucionalnih pretpostavki za povlačenje sredstava EU, u prvom redu IPARD sredstava.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja posebnu pažnju posvećuje podizanju nivoa znanja i informisanosti poljoprivrednih proizvođača. U tom smislu, u kontinuitetu se organizuju radionice, kao dio edukativno-informativne kampanje u raznim oblastima (npr. organska proizvodnja, geografska zaštita proizvoda, registar poljoprivrednih gazdinstava i dr.).

Nastavljene su aktivnosti na usklađivanju agrarne politike sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom EU, kao i aktivnosti na pripremi i donošenju novih strateških razvojnih dokumenata u agraru. Cilj njihovog donošenja je poboljšanje agrarne strukture, povećanje konkurentnosti, ostvarivanje boljih izvoznih rezultata, uz prevazilaženje niza razvojnih problema.

4.5 ZAŠTITA ŽIVOTNE SREDINE

Realizacija aktivnosti u oblasti zaštite životne sredine usmjerena je, prije svega, na ostvarivanje nacionalnih ciljeva i prioriteta, uz poštovanja visokih i strogih ekoloških EU standarda.

U cilju unapređenja zakonske regulative i usaglašavanje iste sa pravnom tekovinom EU, donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ratifikaciji Sporazuma o zaštiti kitova i delfina (Cetacea) u Crnom moru, Sredozemnom moru i pripadajućoj zoni Atlanskog okeana (ACCOBAMS), a u skupštinskoj proceduri je Predlog zakona o nacionalnim parkovima i Predlog zakona o odgovornosti za štetu u životnoj sredini. Takođe, u toku su aktivnosti na izradi Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti vazduha, Predloga zakona o biocidnim proizvodima, Nacrta zakona o životnoj sredini i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o upravljanju otpadom, kao i izrada Predloga nacionalne strategije upravljanja hemikalijama, Državnog plana upravljanja otpadom i Strategije upravljanja otpadom.

Usvojen je Treći izvještaj o implementaciji Nacionalne strategije biodiverziteta (2010-2015.). Tokom 2013. godine aktivnosti su bile usmjerene na realizaciju 44, od 54 definisane mjere. Usljed nedostatka finansijskih i kadrovskih kapaciteta, kao i problema podjele nadležnosti, ostale mjere nijesu implementirane.

Usvojen je Program monitoring životne sredine Crne Gore za 2014. godinu, koji će biti osnov za uvođenje nacionalnih indikatora životne sredine, usklađenih sa normama evropske prakse, i izvještavanje prema međunarodnim institucijama.

Urađen je prvi indikatorski izvještaj o stanju životne sredine za period od 2009. do 2012. kojim je, na osnovu podataka i stručnih analiza, dat uticaj ekonomskog razvoja na životnu sredinu, kao i mjere za smanjenje zagađenja.

Na osnovu analize stanja životne sredine za teritoriju opštine Nikšić, gdje je registrovana koncentracija zagađujućih materija iznad graničnih vrijednosti, donesen je Plan kvaliteta vazduha za navedenu opštinu, kojim su utvrđene mjere kojima će se prekoračenja propisanih graničnih vrijednosti svesti na najmanju moguću mjeru i, u krajnjem, eliminisati.

Utvrđena je lista prioriternih projekata iz oblasti komunalne infrastrukture i životne sredine. U okviru Projekta vodosnadbijevanja i odvođenja otpadnih voda u Crnoj Gori odobren je transfer sredstava iz EIB (Evropska investiciona banka) za opštinu Pljevlja. Potpisan je Ugovor za projektovanje i izgradnju zajedničkog postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za opštine Kotor i Tivat, a raspisan je Javni poziv za izgradnju prve faze kanalizacione mreže i postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u Bijelom Polju.

Realizovan je projekat "Upravljanje zatvorenim radioaktivnim izvorima uključujući radioaktivne gromobrane i jačanje efikasnosti regulatorne infrastrukture u oblasti zaštite od zračenja u Crnoj Gori, Makedoniji i Kosovu", čime su stvoreni uslovi za uklanjanje, transport i bezbjednosno skladištenje iskorišćenih radioaktivnih zatvorenih izvora, uključujući radioaktivne gromobrane.

Regionalne saradnja u oblasti životne sredine i klimatskih promjena realizuje se kroz RENA platformu, a dalja saradnja je podržana kroz novi program "ECRAN", sa ciljem usklađivanja zakonodavstva u ovoj oblasti.

4.6 UPRAVLJANJE PROSTOROM

Sprovode se intenzivne aktivnosti na prilagođavanju koncepta ekonomskog i prostornog razvoja, koje su utemelje u godišnjim programima uređenja prostora. U toku je izrada značajnog broja planskih dokumenata, kao i procjena potrebe izrade novih, odnosno izmjene i dopune postojećih planskih dokumenata.

S tim u vezi:

- utvrđen je Predlog odluke o donošenju PPPN za NP Lovćen (proslijeđen Skupštini CG na donošenje);
- utvrđen je Predlog odluke o donošenju Izmjena i dopuna DSL "Sektor 5" (za dio bivše kasarne Orijski bataljon);
- u toku su aktivnosti na pripremi Predloga PPPN za Durmitorsko područje, uz obavezu pribavljanja Mišljenja od strane UNESCO—a;
- intenzivirane su aktivnosti na izradi PPPN za Obalno područje Crne Gore (urađena VI faza-Prednacrt Plana);
- pripremljeni su predlozi DPP za višenamjenske akumulacije na Komarnici i DPP za Jadransko-jonski autoput;
- u toku je izrada Nacrta DPP za Termoelektranu Pljevlja;
- urađen je Nacrt DPP za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači za drugu varijantu visine brane Andrijevo i Studija „Dopunska istraživanja za prostor višenamjenskih akumulacija na rijeci Morači“;
- pripremljeni su predlozi DSL "Dio sektora 46 - Kamenovo" – Budva, DSL "Mihailovići" i LSL „Trešanjski Mlin“;
- u toku je izrada Predloga LSL „Dubovica I“;
- urađen je Nacrt PUP opštine Ulcinj;
- u toku je izrada Nacrta DSL za djelove sektora 43 i 45, DSL za djelove sektora 47 i 48 – Budva i DSL "Virpazar";
- donesene su odluke o izradi PPPN NP „Prokletije“, DSL „Sektor 20 i sektor 21“, DSL „Dio sektora 22“ i LSL "Dubovica II".

Pored navedenog, u narednom periodu aktivnosti će biti usmerene na izradu PPPN za NP Skadarsko jezero, DSL u okviru PPPN za morsko dobro, DPP za valorizaciju hidropotencijala i DPP za koncesije, DPP za infrastrukturne projekte i elektroenergetske objekte, izmjene Prostornog plana Crne Gore i Bazne studije za PP Države i druga planska dokumenta. Takođe, pristupiće se izmjenama i dopunama prostorno planske dokumentacije po skraćenom postupku, izradi prostorno planske dokumentacije kojoj je istekao rok, određivanju lokacija za objekte od opšteg interesa u skladu s namjenom prostora šire teritorijalne cjeline.

Reforma sistema prostornog uređenja i izgradnje objekata daje pozitivne rezultate. Obezbjedenje zakonskih i administrativnih uslova za kvalitetniju valorizaciju prostora, pretpostavka su za podsticanje preduzetničke inicijative i ulaganje stranog kapitala i, u konačnom, cjelovit razvoj Države u skladu sa identitetom prostora. S tim u vezi, u skupštinskoj proceduri je Predlog zakona o legalizaciji neformalnih objekata, a započete su i aktivnosti na izradi novog Zakona o uređenju prostora i izgradnji objekata.

4.7 REGIONALNI RAZVOJ

Program podsticanja razvoja klastera u Sjevernom regionu i manje razvijenim opštinama Crne Gore za 2012-2016. godinu, u cilju postizanja boljih efekata, u 2014. godini, je proširen i preimenovan u Program podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori. Osim proširenja primjene na cijelu teritoriju Crne Gore, finansijska podrška za preduzetnike, mikro, mala i srednja preduzeća koji su dio klastera je povećana sa 7.000 € na 10.000 € po jednom aplikantu. Inače, u 2013. godini, po osnovu četiri javna poziva, odobrena je refundacija sredstava u iznosu od 35.000 € za 5 klastera, a ukupno raspoloživa sredstva za 2014. godinu iznose 50.000 € (završen je Prvi javni poziv i očekuje se donošenje Odluke o dodjeli državne pomoći).

U okviru Projekta „Jačanje kapaciteta za regionalni i lokalni ekonomski razvoj”, uz tehničku i finansijsku podršku Njemačka agencija za međunarodnu saradnju (GIZ-a), pripremljen je Nacrt strategije regionalnog razvoja Crne Gore, 2014-2020 (u toku je javna rasprava).

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju, obavezu koja se odnosi na donošenje strateških planova razvoja na lokalnom nivou, do sada, je realizovalo 17 opština. Data je saglasnost na Predlog strateškog plana razvoja za opštinu Budva, a opštine Herceg Novi, Bar i Ulcinj još uvijek nijesu realizovale navedenu zakonsku obavezu.

Urađen je Pravilnik o uspostavljanju i korišćenju Elektronske baze podataka o razvojnim projektima, kojim je uređen sadržaj, način unošenja i korišćenja podataka, te ostale pojedinosti za njenu primjenu. Elektronska baza je stavljena u funkciju, a održane su dvije obuke za njeno korišćenje za predstavnike svih jedinica lokalne samouprave.

Investiciono-razvojni fond (IRF), u saradnji sa poslovnim bankama, u kontinuitetu kreditno podržava mali i srednji biznis. Pri tome, prioritet i posebne olakšice imaju projekti koji doprinose bržem razvoju manje razvijenih regiona. U 2013. godini, IRF je na sjever Crne Gore plasirao 32,94% ukupnih kreditnih sredstava, kojima je podržana realizacija 55 projekata. Takođe, u toku ove godine realizovano je 40 zahtjeva za kreditiranjem iz sjevernih opština u vrijednosti od 1,73 mil.€, što čini 18,63% ukupnih kreditnih sredstava.

Kreditna aktivnost Zavoda za zapošljavanje se kontinuirano smanjuje. U toku 2014. nije podržan ni jedan projekat iz nedovoljno razvijenih područja Crne Gore, pa je neophodno preispitati opravdanost ove njegove funkcije i sagledati mogućnosti i posljedice njenog ukidanja.

4.8 ADMINISTRATIVNA REFORMA

U cilju stvaranja efikasne, profesionalne i servisno orijentisane javne uprave, usklađene sa međunarodnim standardima i praksom, nastavljene su aktivnosti usmjerene na reorganizaciju javne uprave, stabilizaciju javnih finansija, unapređenje službeničkog i inspeksijskog sistema, unapređenje sistema e-uprave, te dostizanje većeg kvaliteta propisa i strateških dokumenata.

Kroz dvije faze realizacije Plana unutrašnje reorganizacije javnog sektora za period 2013-2017. godine, uspostaviće se balans između smanjenja izdataka budžeta, s jedne, i servisiranja obaveza koje proističu iz procesa pridruživanja EU, s druge strane. S tim u vezi, obrazovana je posebna grupa za praćenje realizacije Plana, sa definisanim zadacima u sprovođenju pratećeg Akcionog plana, kojim je predviđeno smanjenje potrošnje javnog sektora za oko 64,0 mil. €, do kraja 2017. godine.

Na osnovu novog Zakona o državnim službenicima i namještenicima, koji je u primjeni od početka 2013, donesena su prateća podzakonska akta, čime je omogućena efikasnija implementacija reformskih rješenja sadržanih u navedenom zakonu. Takođe, usvojena je Informaciju o implementaciji navedenog zakona, kojom su prepoznate ocjene u oblasti njegove primjene, sa predlogom mjera za unapređenje stanja u oblasti.

U cilju pružanja kvalitetnijih usluga građanima, preduzetnicima i drugim subjektima od strane organa javne uprave, koje se, prije svega, odnose na pojednostavljivanje i skraćivanje upravnih postupaka, veći stepen pravne zaštite stranaka, uvođenje e-uprave, u toku je izrada Zakona o upravnom postupku (pripremljen tekst Predloga), a njegovo usvajanje u Skupštini očekuje se tokom godine.

Usvojen je Akcioni plan za implementaciju Strategije reforme javne uprave za period 2014-2015. godine. U cilju cjelovitog i kontinuiranog sprovođenja navedene strategije, formirano je Koordinaciono tijelo za oblast državne uprave koje, uz postojeći Koordinacioni odbor za reformu lokalne samouprave, treba da prati i usmjerava reforme u ovoj oblasti. Formirana je i posebna radna grupa za reformu javne uprave, od predstavnika državnih organa i predstavnika Evropske komisije u cilju obezbjeđenja većeg stepena razumijevanja i koordinacije u ovom procesu. Navedenim akcionim planom predviđena je izrada Analize položaja organizacija sa javnim ovlašćenjima i zakona kojim će se urediti položaj javnih agencija i službi.

Polazeći od Analize funkcionisanja lokalne samouprave, donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi, sa ciljem unaprjeđenja pravnog okvira za uspješno funkcionisanje lokalne samouprave, odnosno potpunijeg i preciznijeg regulisanja normativnih pretpostavki za ostvarivanje prava građana na lokalnu samoupravu. Istovremeno, donesen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o teritorijalnoj organizaciji Crne Gore kojim je izvršena teritorijalna promjena i osnovana nova opština Gusinje.

Daljom implementacijom rješenja iz *Plana unutrašnje reorganizacije javnog sektora*, obezbijediće se kontinuirano prilagođavanje sistema javne uprave aktuelnim društveno-ekonomskim uslovima.

Takođe, nova sistemska rješenja sadržana u Izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj samoupravi treba da doprinesu unapređenju rada lokalnih samouprava. Donošenjem i implementacijom Zakona o komunalnoj policiji, koji je u Vladinoj proceduri, obezbijediće se efikasnije sprovođenje propisa iz nadležnosti opština i obezbijediti efikasniji rad komunalne policije.

KOMUNIKACIONE TEZE

Naziv dokumenta	Proljećna analiza makroekonomskih kretanja i strukturnih reformi-2014.
Nosioci komunikacionih aktivnosti	Ministarstvo finansija – Direktorat za ekonomsku politiku i razvoj PR služba Ministarstva finansija
Ključne poruke	- Analizom je obuhvaćena realizacija ekonomske politike za četiri mjeseca 2014. godine, procjena makroekonomskih i fiskalnih pokazatelja za 2014. godinu. Istovremeno, dat je pregled strukturnih politika ostvarenih u prethodnom periodu, sa predlozima za njihovo unapređenje. - projektovana stopa rasta na istom nivou kao prethodne godine-3,5%.
Efekti	Posmatrajući ekonomske tokove u periodu januar- april 2014. godine izdvajamo: - na osnovu dostupnih indikatora za prvi kvartal 2014, procijenjeno je da je crnogorska ekonomija rasla oko 2,3%. - rast u sektorima vađenja ruda i kamena, prerađivačkoj industriji, građevinarstvu, maloprodaji i poslovanju s nekretninama. - nastavljen je trend povećanja prihoda i poboljšanja poreske discipline; - deficit budžeta pokazuje tendenciju smanjenja u odnosu na plan i prethodnu godinu; - nastavlja se trend pada potrošačkih cijena i u 2014. godini; - eksterna robna razmjena bilježi brži pad izvoza od uvoza robe, koji je doprinio povećanju spoljnotrgovinskog deficita za 1,9%; - kreditna aktivnost banaka u aprilu 2014. godine smanjena na mjesečnom nivou za 0,8%, dok je pad na godišnjem nivou iznosio 3,2%. U isto vrijeme depoziti rastu po stopi od 7,3%. - rast zaposlenosti po stopi od 0,9%.
Novine	Nema
Rizici	- kretanja u neposrednom i širem okruženju; - infrastrukturne slabosti ekonomije, neodrživost penzijskog sistema, preduzeća u restruktuiranju, socijalni pritisak, itd. - kriza likvidnosti realnog sektora.
Ciljne grupe	Državna uprava, sektor privrede, NVO sektor, međunarodne organizacije i institucije, građani i dr.
Relevantnost dokumenta za inostranu javnost	Analiza predstavlja validan dokument za kontakte sa predstavnicima međunarodnih organizacija i institucija i kao takav može biti interpretiran u inostranoj javnosti.
Period realizacije	Dokument se odnosi na analizu kretanja u prva četiri mjeseca 2014. godine i ukazuje na očekivanja u pogledu razvoja događaja do kraja ove godine.
Dodatne napomene	Nema